

KATARINA VINŠEK

Osnovna šola Ig, Troštova ulica 24, 1292 Ig

katarina.vinsek@osig.si

ZAKAJ ŠTEVILO OPRAVLJENIH BRALNIH ZNAČK V OSNOVNI ŠOLI UPADA S STAROSTJO UČENCEV?

Raziskovalna naloga

Ig, marec 2024

KAZALO

POVZETEK.....	1
ABSTRACT.....	1
1 UVOD.....	2
1.1 Opredelitev raziskovalnega področja	2
1.2 Namen in cilji raziskovalnega dela	2
1.3 Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve pri obravnavanem problemu	2
1.4 Raziskovalne metode	3
1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji.....	4
2 BRANJE	4
2.1 Kurikularno branje	8
2.2 Prostočasno branje	9
2.3 Tipi bralcev	10
3 BRALNA MOTIVACIJA	11
3.1 Motivacija za branje glede na spol in starost učencev	13
4 BRALNA PISMENOST	17
4.1 Branje v osnovni šoli	18
4.2 Elektronski mediji.....	19
4.3 Bralna značka	19
4.3.1 Zakaj torej brati za bralno značko?	21
4.3.2 Cilji bralne značke	21
4.3.3 Kje vse poteka bralna značka	22
4.3.4 Bralna značka kot interesna ali obogatitvena dejavnost v osnovni šoli.....	22
5 PRAKTIČNI DEL	23
5.1 Problem, namen in cilji	23
5.2 Časovni potek raziskave	24
5.3 Raziskovalni vzorec	24
5.4 Raziskovalna vprašanja	24
5.5 Načrt dela.....	24
5.6 Metoda dela.....	24
6 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	25
6.1 Metoda možganske nevihte.....	25
6.2 Vprašalnik zlati bralec/zlata bralka za Osnovno šolo Ig	26
6.3 Ustno anketiranje v četrtilih razredih	35

6.3.1	Predstavitev rezultatov	36
6.4	Pisno anketiranje v šestih razredih	40
6.4.1	Predstavitev rezultatov	40
7	REZULTATI	46
8	ZAKLJUČEK.....	48
9	VIRI IN LITERATURA.....	50
10	SEZNAM SLIK IN GRAFOV	53
11	PRILOGE	54

POVZETEK

Ljudje beremo vsak dan: cestne oznake, sporočila na telefonu, elektronsko pošto, novice, dokumente v službi, revije, forume, objave na socialnih omrežjih, reklamne letake, manj pa beremo leposlovna besedila. Za to je potrebna visoka notranja motivacija, ljubezen do knjig in prosti čas. Branje je zelo pomembno področje otrokovega razvoja in človeškega obstoja. Žal pa pri svojem delu opažam, da tudi učenci v šoli berejo vedno manj. Opazila sem, da je zanimanja za bralno značko vedno manj oziroma da število opravljenih bralnih značk s starostjo učencev upada. V literaturi sem raziskala pomen branja, tipe bralcev, bralno motiviranost, dejavnike, ki vplivajo na razvoj branja in bralno pismenost. Predstavila sem tudi, kaj je bralna značka in kako poteka. V empiričnem delu naloge sem s pomočjo vprašalnika predstavila uspešnost učencev pri bralni znački, predstavila sem tudi rezultate, ki sem jih dobila pri ustnem in pisnem anketiranju četrtošolcev in šestošolcev. Zanimalo me je predvsem, zakaj berejo oziroma zakaj ne.

Ključne besede: branje, bralna značka, bralec, osnovna šola, bralna motivacija, knjige

ABSTRACT

People read every day: road signs, messages on the phone, emails, news, documents at work, magazines, forums, social media posts, advertising flyers,... but less so we read fiction texts. This requires a high level of intrinsic motivation, a love of books and free time. Reading is a very important area of a child's development and human existence. Unfortunately, I notice that pupils are also reading less and less at school. I have noticed that that there is less and less interest in the reading badge, or that the number of badges completed decreases with the age of the pupils. I have researched the importance of reading, types of readers, reading motivation, factors influencing the development of reading and reading literacy. I presented what a reading badge is and how it is taught. In the empirical part of the thesis I have used a questionnaire regarding students' successful accomplishment. The results presented are the results of the oral and written questionnaires conducted with fourth and sixth-grade pupils. I was particularly interested in why they read or why they don't.

Keywords: reading, reading badge, reader, primary school, reading motivation

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Kot dolgoletna mentorica bralne značke v osnovni šoli in kot razredničarka v 4. in 5. razredu osnovne šole opažam, da je največ osvojenih bralnih značk v prvem triletju, nato sledi upad v 4. razredu in še enkrat v 6. razredu, kasneje pa še v zadnjem triletju. Razlog za to so zagotovo številni dejavniki, ki bi jih želela raziskati.

Bralna značka je danes gibanje, ki je najmočnejše v osnovni šoli, nagovarja pa tudi vzgojitelje k branju predšolskih otrok in spodbuja bralne klube v srednjih šolah in med starejšimi po vsej Sloveniji, v zamejstvu in med slovenskimi rojaki po svetu ([60 let Bralne značke | MLADINA.si](#)).

Menim, da je branje tako otrok kot odraslih danes še kako pomembno, a si zanj preprosto ne vzamemo časa. V današnjem hitrem in sodobnem svetu, ko dan večinoma preživimo pred ekrani, je nujno, da si vzamemo čas tudi zase. Knjiga me vedno ponese v neko drugo dimenzijo, sprosti um in oživi domišljijo. To svojo ljubezen do branja rada prenašam na svoje učence. Med poukom krepimo in vadimo branje, spodbujam pa jih tudi k branju doma. Sem spadata domače branje, ki je obvezno, in bralna značka, ki je neobvezna. To pa je tudi razlog, da se kar velik odstotek učencev odloči, da je ne bodo opravljali. S tem izzivom se torej soočam vsako leto znova, včasih bolj včasih manj uspešno. V letih mojega poučevanja sem zasledila trend upadanja opravljenih bralnih značk s starostjo učencev. Starejši kot so, manj je opravljenih bralnih značk.

1.2 Namen in cilji raziskovalnega dela

Namen raziskovalnega dela je poiskati čim več dejavnikov, ki vplivajo na branje v 2. triletju oziroma so pokazatelji nemotiviranosti za opravljanje bralne značke. Po opredelitvi dejavnikov oziroma vzrokov pa bom skušala ponuditi čim več različnih dejavnosti, ki bi dvignile zanimanje za branje pri mladih bralcih.

Cilj moje raziskovalne naloge je ugotoviti, zakaj število bralnih značk s starostjo učencev upada in kaj bi lahko naredili, da bi ta trend spremenili.

1.3 Raziskovalna vprašanja, predpostavke in omejitve pri obravnavanem problemu

Zakaj število osvojenih bralnih značk upada v 2. triletju?

Gospa Tilka Jamnik, dolgoletna podpredsednica Društva Bralna značka v Sloveniji, ki je med drugim specialistka za knjižno vzgojo otrok do 9. leta starosti, ugotavlja, da danes mladi ne berejo manj, kot so včasih, vsaj ne mladi v času izobraževanja, ampak da berejo manj tiskanega gradiva in več digitalnih besedil in morda berejo manj leposlovja.

Kako motivirati učence k branju?

Učence lahko učitelj oplemeniti z znanjem, kaj vse branje prinaša in katere pozitivne učinke ima. Učimo jih lahko tudi z zgledom. V šoli so prisotni tudi zunanji motivatorji, kot so zbiranje sličic/nalepk za prebrano knjigo, priznanje na koncu šolskega leta, knjižna nagrada, večer pravljic, pravljíčna noč v šoli, nagradni izlet ...

Kaj so razlogi za vedno manjše število bralcev v OŠ?

Žal ne morem pozabiti dogodka, ki se mi je pred leti pripetil na prvem roditeljskem sestanku v 4. razredu. Ena od mamic me je vprašala, ali je bralna značka obvezna. Seveda, ne. Ob tem se mi je pojavilo vprašanje, kako naj za branje motiviram učence, ki doma nimajo razvite bralne kulture in posledično nimajo vzpodbude in podpore staršev. To je hkrati postal tudi moj izziv, s katerim se kot učiteljica in mentorica bralne značke srečujem vsako leto.

Možni razlogi (ki jih bom skušala opredeliti v empiričnem delu) so: nemotiviranost, slabe bralne navade, nebralne navade staršev, nespodbudno domače bralno okolje, pomanjkanje prostega časa, preveč obšolskih dejavnosti, preveč učenja, slabo opremljena šolska knjižnica, lenoba, druženje s telefoni, socialna omrežja ...

Ali so deklice pri branju uspešnejše od dečkov? Ali deklice rajši berejo od dečkov?

Pri prebiranju literature sem naletela tudi na podatke, da so deklice boljše bralke od dečkov. To trditev bom preverila z anketnim vprašalnikom Zlati bralec/zlata bralka.

1.4 Raziskovalne metode

V raziskavo o opravljenih bralnih značkah so bili vključeni vsi učenci Osnovne šole Ig v letih od 2016 do 2022, in sicer z vprašalnikom Zlati bralec/zlata bralka (statistika za OŠ Ig), ki je že desetletja namenjen spremljanju podatkov o Bralni znački na vseslovenski ravni. Društvo Bralna značka Slovenije ga na šole pošilja kot del projekta Zlata bralka/zlati bralec.

Ustno sem anketirala dva oddelka četrtošolcev na Osnovni šoli Ig (45 učencev). Anketa je vsebovala predvsem odprta vprašanja, ker sem želela izvedeti čim več različnih odgovorov.

Pisno anketo sem izvedla v treh oddelkih šestih razredov (67 učencev). Anketa je vsebovala enaka vprašanja kot ustna, ker sem želela videti, ali se odgovori učencev razlikujejo glede na to, da so starejši.

Metodo možganske nevihte pa sem izvedla v svojem oddelku četrtega razreda kot uvodno motivacijo v uro, ki je bila namenjena branju.

1.5 Izvirni prispevek k praksi in teoriji

Z raziskavo želim ugotoviti, kaj so razlogi, da učenci sprva zelo radi berejo, nato pa vedno manj. Zanima me, kaj so razlogi za slabo bralno motivacijo starejših učencev. Med drugim želim v tej raziskovalni nalogi opredeliti dejavnike, ki vplivajo na upad opravljenih bralnih značk v osnovni šoli, na koncu pa ponuditi nekaj primerov dobrih praks, ki so se izkazale za uspešne. Menim pa, da smo tako starši kot učitelji in učenci povezani v krog, ki pa je sklenjen samo takrat, kadar smo vsi aktivni in sodelujemo.

2 BRANJE

Pri prebiranju literature sem naletela na več različnih definicij branja različnih avtorjev. Definicije se razlikujejo glede na to, kateremu procesu v branju avtorji pripisujejo glavno vlogo.

Kaj je torej branje? To je povezovanje črk oziroma glasov v besede, besede v stavke, stavke v smiselno celoto, zgodbo. Z branjem se srečamo že v prvem obdobju svojega življenja, nekateri že v maminem trebuhu. Mislim, da se izkušnja branja najprej razvije doma, v družinskem okolju, nato v predšolskem obdobju in dokončno v šolskem obdobju. Pomembno je, da otroci ne prenehajo brati svojemu otroku ob vstopu v šolo, nikakor pa ga ne smejo prenehati vzpodbujati in usmerjati ter bdeti nad njihovim delom, v tem primeru branjem. Otroci v šoli morajo brati, druge izbire nimajo. Branje je pomembno tako za razvoj določenih možganskih procesov kot za razvoj domišljije in razvijanja ustvarjalnosti.

Branje je nujna spretnost, ki jo mora danes obvladati vsak, ki želi normalno funkcionirati v družbi, saj je branje kot komunikacijska dejavnost namenjeno spoznavanju sporočil, ki jih vsebujejo dokumenti. Branje bi lahko opredelili kot zelo osebno raziskovanje čustev in misli. Je pa tudi socializacija, vključevanje v norme, ki jih predpisuje širša kultura. (Fekonja, 2004)

»Ko se naučiš brati, boš za vedno svoboden.« — Frederick Douglass

Po definiciji je branje pojem, ki opisuje dekodiranje zapisanih črk, ki jih pretvorimo v zvočne jezikovne znake. Kadar dovolj časa vadimo, branje postane avtomatiziran proces. To pomeni, da besedilo vedno preberemo brez dodatnega miselnega napora (Kordigel, 1992).

Učenci se z branjem ne srečujejo le pri pouku slovenskega jezika temveč tudi pri vseh ostalih predmetih. Kot učiteljica razrednega pouka opažam porast slabega, počasnega in zatikajočega se branja v 4. razredu, ko bi tehnika branja morala biti že popolnoma usvojena in avtomatizirana. Opažam tudi, da učenci velikokrat sploh ne vedo, kaj so prebrali in da ne povezujejo prebranega s snovjo. Posledica tega je slabo razumevanje navodil, slabše učenje in slabše pomnjenje. Če učenci slabo berejo, potem tudi neradi berejo. Branje jim povzroča težave in dodaten napor, zato ne sežejo radi po dodatni literaturi.

Branje je avtomatiziran proces, zato ga velikokrat jemljemo kot samoumevnega. Kljub temu je potrebno veliko časa, da se posameznik nauči učinkovito brati (Cain, 2010).

»Naučiti se brati je kot prižgati ogenj.« — Victor Hugo

Zanimiva se mi zdi misel dr. Mihe Kovača, da so otroci, ki odraščajo v beročem okolju, v življenju uspešnejši. Pravi tudi, da z družinskim branjem otrokom pomagamo, da se razvijejo v misleča, čuteča in empatična bitja. Branje leposlovja je trening za vživljanje v misli in čustva drugih ter za razumevanje čustev in misli, ki poganjajo nas same. Branje leposlovja je torej pomembno in s tem se v svoji raziskovalni nalogi navezujem na bralno značko v osnovni šoli.

Koncept bralne značke je, da otroci berejo knjige po lastni izbiri, primerne njihovi starosti, in jih nato predstavijo v šoli. Učitelj mentor beleži otrokov dosežek, ga usmerja in spremlja. Za usvojeno bralno značko v vsakem razredu je potrebno prebrati vnaprej določeno število knjig. Mlajši učenci z veseljem sprejmejo bralno značko in jo radi opravljajo, medtem ko starejši vedno manj.

Otroci se z bralno značko srečajo prvič v predšolskem obdobju, ko jim pravljice berejo še starši, nato pa v vrtcu predstavijo knjigico s svojimi besedami ali jo ustno obnovijo. Ko pridejo v 1. razred, pa se od njih pričakuje, da že sami preberejo nekaj slikanic in jih predstavijo učiteljem. Kar se mi zdi zanimivo, je, da praviloma vsi učenci v 1. razredu in kasneje v prvi triadi bralno značko tudi opravijo. Ko pa pridejo v 2. triado, zanimanje za branje upade. Še manj branja pa zaznamo v tretji triadi, kar je lahko posledica več dejavnikov: manj prostega časa, obsežnejša učna snov, branje zaslonskih besedil, večji stik s socialnimi mediji, domače branje, več učenja, pomanjkanje motivacije ...

Ne moremo mimo dejstva, da se naš svet premika in odvija z neverjetno naglico in da smo z vseh strani obdani z digitalnimi mediji. Temu se je preprosto že skoraj nemogoče izogniti. Dr. Miha Kovač pravi, da če uporabljamo zaslonske tehnologije in beremo knjige, se naučimo misliti na dva različna načina. Zaslonski mediji so nas namreč naučili, kako v kratkem času obdelamo razmeroma veliko informacij in se orientiramo v okolju, na katero se te informacije nanašajo. Branje knjig pa nas uri v daljšem vzdrževanju pozornosti na en sam problem ali zgodbo. Kombinacija zaslonskega in »knjižnega« načina mišljenja je zato bistvena za preživetje v sodobnem svetu.

Branje je dejavnost, s katero se ljudje srečujemo vsakodnevno, zato je potrebno krepiti bralno zmožnost posameznika, saj le ta omogoča aktivno sodelovanje v svetu. Možno jo je krepiti na več načinov. Ena izmed teh je tudi prostovoljna dejavnost bralna značka, ki je predmet moje raziskovalne naloge.

V literaturi in različnih člankih ter prispevkih lahko zasledimo več definicij o branju, vsem pa je skupno eno: branje je pomembno, na razvoj branja pa vplivajo različni dejavniki, kot so domače okolje, branje v predšolski dobi, zgled doma, otrokova želja, šolsko okolje, radovednost, sposobnost vživljanja v svet domišljije, sposobnost povezovanja miselnih procesov, notranja motivacija, zunanja motivacija in še in še.

V priročniku V objemu besed (Haramija, 2017) so avtorice predstavile seznam pomembnih pozitivnih učinkov, ki jih ima branje na otrokov razvoj. Na tem seznamu lahko najdemo:

- branje spodbuja razvoj možganov,
- branje izboljšuje pozornost in zbranost,
- branje razvija otrokovo domišljijo,
- branje spodbuja otrokovo sposobnost vživljanja v druge,
- branje je lahko zabava in sprostitev,
- otroci, ki redno berejo, so v branju boljši,
- branje krepí čustvene povezave,
- branje krepí pozitiven odnos do knjig,
- otroci, ki redno berejo, so v šoli uspešnejši,
- skozi branje se otroci učijo o svetu,
- branje povečuje besedni zaklad,
- branje izboljšuje sporazumevanje,
- branje sprošča telo in um od vsakodnevne uporabe elektronskih naprav.

Dragica Haramija pravi tudi, da je branje večšina, ki jo je potrebno neprestano razvijati in jo prilagajati kognitivnemu razvoju otroka (Haramija, 2018).

V šoli opažam, da otroci, ki jim branje predstavlja težavo in napor, neradi segajo po dodatnem branju, kot je bralna značka. V branje morajo vložiti veliko truda in svojega časa, težko jim je, zato se branju izognejo, če le lahko. Tem otrokom predstavlja velik izziv tudi prepis s table. Pri tem so počasni in velikokrat ne uspejo preslikati celotnega zapisa s table. V šoli imamo med poukom na žalost premalo časa za vsakodnevni trening branja, čeprav branju posvečamo velik pomen.

»V knjigah je zbran večji zaklad kot v piratski votlini na Otroku zakladov.« – Walt Disney

Iz radovednosti sem se pri prebiranju literature obrnila tudi na ChatGPT, inteligentni sistem, ki je prosto dostopen na internetu. Na vprašanje, Zakaj je branje pomembno, mi je odgovoril, da je branje izjemno pomembna spretnost in dejavnost iz več razlogov:

- **Razvoj možganov:** Branje spodbuja razvoj možganov in izboljšuje kognitivne funkcije, kot so spomin, koncentracija, logično razmišljanje in sposobnost reševanja problemov. Redno branje lahko izboljša tudi jezikovne spretnosti in bogati besedni zaklad. Branje celo zmanjša tveganje za nekatere bolezni, kot je Alzheimerjeva bolezen.
- **Učenje:** Branje je ključno za pridobivanje znanja in informacij o različnih temah. Preko knjig, člankov, revij, spletnih virov in drugih besedil lahko širimo svoje razumevanje sveta in se učimo o novih idejah, kulturah, zgodovini, znanosti, umetnosti in še veliko več.
- **Razumevanje drugih ljudi:** Branje literature, ki opisuje različne izkušnje, perspektive in čustva, lahko pomaga pri razumevanju drugih ljudi in njihovih življenjskih okoliščin. To lahko vodi k razvoju empatije in povečanju sposobnosti sočutja.
- **Kritično razmišljanje:** Branje spodbuja kritično razmišljanje in analitične sposobnosti. Ko beremo, se soočamo z različnimi idejami in stališči ter jih lahko ocenjujemo, primerjamo in razpravljamo o njih.
- **Komunikacija:** Redno branje lahko izboljša tudi pisno in ustno komunikacijo. Razvija sposobnost jasnega izražanja misli, bogati besedišče in krepi spretnosti pisanja.
- **Sprostitev in zabava:** Branje lahko deluje kot sprostitelj in vir zabave. Dobro napisana knjiga ali zanimiv članek lahko bralca popelje v drug svet, odvrne pozornost od stresa in ponudi čustveno zadovoljstvo.

V celoti gledano je branje bistven element za osebni razvoj, izobraževanje, razumevanje sveta okoli nas ter za izboljšanje komunikacijskih in kognitivnih spretnosti.

2.1 Kurikularno branje

Dr. Boža Krakar-Vogel (2016, str. 5) opredeljuje pojem kurikularnega branja kot skupek vseh bralnih dejavnosti, ki so prisotne v pedagoškem procesu. Kurikularno branje deli na šolsko in delno prostočasno branje.

Glavni cilj književne vzgoje učitelja slovenščine in vseh tistih, ki se kakorkoli znotraj učnega načrta ukvarjajo z bralno vzgojo, je ta, da pri učencih spodbujajo splošno bralno pismenost in širše sporazumevalne zmožnosti, ki pa se lahko pridobijo tudi s spodbujanjem literarnega branja. Ker današnji čas literaturi ni prav naklonjen, je lahko prav knjižna vzgoja tista, ki mlade prepričuje o pomembnosti prebiranja literature in njenih pozitivnih učinkih.

Kurikularno branje je Krakar-Vogel (2016, str.7) opredelila kot branje v okviru učnega načrta, to pa se lahko izvaja v času pouka ali pa pri drugih organiziranih vzgojno izobraževalnih dejavnostih, ki za učence niso obvezne, pač pa se jih lahko udeležijo prostovoljno. Seveda morajo le pri teh aktivno sodelovati in opravljati zahtevane naloge. Pomembno je, da se mentorji izobražujejo o možnostih, ki jih ponujajo literarna besedila za preverjanje prebranega na način, da učencem omogočijo »igro« z besedilom in poiščejo nove ter izvirne dejavnosti za preverjanje prebranega literarnega besedila, saj se s tem pri učencih razvija boljša bralna pismenost in bralna sposobnost.

Oblike branja, s katerimi se srečujemo v osnovni šoli in jih uvrščamo v to kategorijo, so naslednje:

- Domače branje, kjer gre za učenčevo samostojno branje literarnega dela doma, besedila pa so vezana na vsebine in cilje, ki jih zahteva učni načrt. Prebrano besedilo se nato tudi preverja pri pouku.
- Dolgo branje, kjer gre za skupno branje nekega besedila, ki mu učitelji namenimo dele učnih ur. Beremo glasno, običajno ob začetku učitelj, nato pa tudi dobri bralci. Po prebranem besedilu sledi doživljajski pogovor o prebranem.
- Izbirno interesno branje, kjer gre za prebiranje literarnih del po lastni izbiri učenca po posvetu z učiteljem ali knjižničarjem. Branje običajno poteka doma, lahko pa tudi v šoli med odmori ali nadomeščanji.
- K delno prostočasnem branju prištevamo branje za Cankarjevo priznanje in bralno značko, ki sta hkrati tudi najbolj razširjeni obliki kurikularnega branja. Glavni cilj obeh je širjenje bralne motivacije in bralne kulture (Krakar-Vogel, 2016).

»Branje je za mišljenje kot telovadba za telo.« – Richard Steele

2.2 Prostočasno branje

Dr. Boža Krakar-Vogel z vidika celostne didaktične sestave branje deli na šolsko in prostočasno branje (Krakar Vogel, 2016).

Prostočasno branje povezujemo z večjo sproščenostjo, saj imajo učenci lastno izbiro pri izbiri in branju literature, kar je ravno obratno od šolskega branja, ki ga razumemo kot branje pri pouku in je obvezno. Prav lastna izbira literature naj bi bila glavni razlog za večjo motivacijo, seveda pa o b tem ne morem mimo dejstva, da učenec, ki ni vzljubil branja in ki v njem ne uvidi neke dodane vrednosti, ne bo bral knjig v svojem prostem času.

»Veliko malih stvari obstaja, ki povzročijo, da tvoj svet raste. Ljubezen do knjig je najboljša izmed.« – Jacqueline Kennedy

Povedati je potrebno, da je od 1. 9. 2019 v veljavi posodobljena izdaja učnega načrta za slovenščino v osnovni šoli, ki besedil za obravnavo pri pouku ne predpisuje, pač pa predpisuje le cilje pouka književnosti. To pomeni, da ima pri izbiri besedila učitelj prosto izbiro, kar pa seveda zahteva dobro poznavanje tako sodobnih kot starejših literarnih del, ki predstavljajo kulturno dediščino človeštva.

V današnji vse bolj storilnostno naravnani šoli in družbi, se pojavljata vprašanji, zakaj sploh brati literarna dela? Vse več učencev za izdelavo plakatov, govornih nastopov in predstavitev, pisanju seminarskih nalog in podobnih zadolžitev ne gre več v knjižnico, ne vedo, kaj so to leksikoni in enciklopedije, vedo pa, kaj je »Google«. Vsi se radi pošalimo, da nam je »striček Google povedal to in ono«. Zavedati se moramo, da so to generacije otrok, ki so rojene v digitalni dobi, odraščali so ob televiziji in pametnih telefonih. Odraščali so v svetu vizualno podprtih vsebin (risanke, igrice) in v družinah, kjer starši niso imeli časa za pogovor. Posledica vseh teh okoliščin je, da govor, pisanje in branje za njih niso samoumevne jezikovne dejavnosti, kot so to bile za nas, starše in učitelje. Zato je še bolj pomembno za nas učitelje, da jim pri pouku književnosti in v šoli nasploh pomagamo pri oblikovanju pozitivnega odnosa do branja že v dobi začetnega opismenjevanja.

Daniel Pennac (1996) v svoji knjigi o branju Čudežno potovanje pravi, da je naloga učitelja ta, da prepriča učence, da je branje lahko užitek.

Omenila bi še H. E. Giehrla, ki razlikuje štiri vrste branja:

- **Informacijsko branje:** kadar želimo iz besedila razbrati kakšno informacijo,
- **evazorično branje:** kadar beremo zato, da se v mislih lahko preselimo v svet domišljije in hrepenimo po stvareh, ki nam v resničnem vsakdanu niso dostopne,
- **kognitivno branje:** je branje, s pomočjo katerega skušamo spoznati svet ter ta spoznanja urediti v smiselni in logični svetovni nazor,
- **literarno branje:** ob njem spoznavamo svet, ljudi in sebe, iščemo smisel sveta in življenja; literatura nam omogoča, da prestopimo meje svoje realne eksistence.

»Če misliš, da je branje knjig dolgočasno, jih bereš narobe.« – neznani avtor

2.3 Tipi bralcev

Tako kot lahko najdemo veliko različnih definicij branja različnih avtorjev, različne vrste branja, tako obstajajo tudi različne delitve bralcev. Ko Hans E. Giehrl ugotavlja, da lahko beremo na več načinov, torej, da poznamo različne vrste branja, prihaja tudi do spoznanja, da razlikujemo tudi različne tipe bralcev. Tipologija bralcev je precej neraziskano področje, vendar jo je mogoče s pomočjo literarne pedagogike in literarne psihologije sestaviti.

C. S. Lewis (Lewis C. S.: *Über das Lesen von Büchern*, Freiburg, 1966) razlikuje med dvema tipoma bralcev: literarni bralec in neliterarni bralec.

- **Literarni bralec** bere predano. Srečanje z literaturo je zanj posebno doživetje. Bere dolgo in intenzivno. K nekaterim knjigam se vrača vedno znova.
- **Neliterarni bralec** bere po navadi zato, ker trenutno nima zanimivejše zaposlitve. Ne razmišlja o tem, kar je prebral. Literatura v njem ne zapušča nikakršnih sledov. Bere le za zabavo.

Richard Bamberger (1965) je in bralce razdelil na štiri tipe: romantičnega, realističnega, intelektualnega in estetskega.

- **Romantični bralec:** rad bere pravljice in vznemirljive, pustolovske zgodbe, ne mara pa realističnih in intelektualno - moralnih knjig.
- **Realistični bralec:** odklanja vse pravljico, pustolovsko in fantastično, rad pa bere potopise in realistične zgodbe.
- **Intelektualni bralec:** se rad uči, je radoveden, vedno poišče nauk zgodbe, išče informacije in pogloblja svoje znanje na določenem področju.
- **Estetski bralec:** rad bere pesmi, uživa tudi v lepi obliki, lepo zvenečem stavku, ritmu. Tekste, ki so mu všeč, prebere večkrat.

Giehrl že v uvodu v tipologijo opozarja, da "čistega" tipa bralca ni. Da tipologije bralcev ne smemo razumeti kot sistema predalčkov, kamor bomo lahko redoljubno pospravili vsakega bralca, ki ga srečamo. Giehrl loči:

- **Funkcionalno-pragmatičnega bralca:** V to skupino lahko uvrstimo večino ljudi. Branje zanje ni nikakršno doživetje, ob branju ne prihajajo do nikakršnih globljih spoznanj. Branje je za njih le sredstvo, s katerim se je mogoče informirati, dobiti koristna navodila, ki pridejo prav v vsakdanjem življenju in ki človeku omogočajo, da napreduje v svojem poklicu. K temu tipu prištevamo: vse tiste, ki sicer znajo brati, a nikoli ne posežejo po knjigi, tiste, ki berejo le dnevni tisk in tiste, ki berejo le zato, da bi dosegli družabne, politične ali poklicne cilje.
- **Emocionalno-fantastičnega bralca:** V literaturi v prvi vrsti iščejo čustvena doživetja in berejo na evazoričen način. Branje je zanje sredstvo, ki človeka zaziblje v prijetni svet iluzije, kjer se izpolnijo njegove želje. Radi sežejo po fantastični literaturi, saj lahko tu razvijejo svoja lastna čustvena doživetja. Najraje berejo zabavno in trivialno literaturo, pogrošne kriminalke in indijanarice, science-fiction in ljubezenske zgodbe iz višjih socialnih miljejev (zdravniki, plemstvo, bogataši).
- **Racionalno-intelektualnega bralca:** Ti bralci med branjem intenzivno razmišljajo. V besedilu iščejo ekzaktna spoznanja. Pri branju ostajajo trezni, zadržani, težko jih je navdušiti in le redko se otresejo kritične skeptičnosti. Fantastika jih ne zanima. Njihova literatura so predvsem filozofski in znanstveni spisi, eseji, socialno in kulturno kritični romani, problemske drame, refleksivna lirika in detektivske zgodbe.
- **Literarnega bralca:** Pri literarnem bralcu jasno dominira literarno branje. Za njega je branje doživetje, ki ima samo po sebi veliko vrednost. Ni nujno, da ceni vse literarne zvrsti. Nekatera dela ga tako osvojijo, da se k njim vse življenje vrača. Literarno delo sprejema kot celoto - kot literarno in jezikovno umetnino. In tega so sposobni le redki, zato je pravih literarnih bralcev razmeroma malo.

»Branje so sanje. Branje je letenje. Branje je svoboda.« - Katarina Vinšek

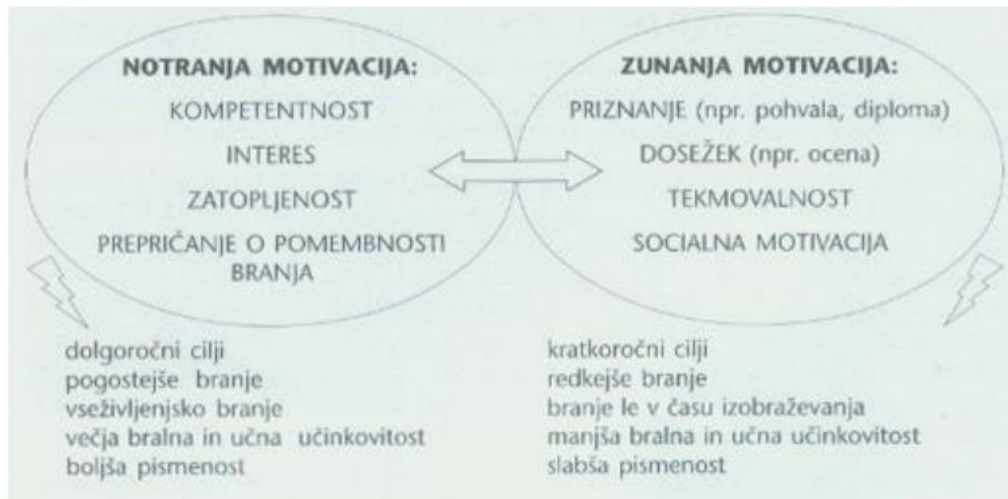
3 BRALNA MOTIVACIJA

Za redno in učinkovito branje nista dovolj le trud in vztrajanje, potrebna je tudi motivacija. Na motivacijo delujejo tako zunanji kot notranji dejavniki, zato jo delimo na notranjo in zunanjo. Pri notranji motivaciji se otrok odloči za branje, ker ga le to zanima in mu branje predstavlja

užitek. Za branje ne pričakuje nagrade. Pri zunanji motivaciji pa otrok bere z namenom, da bo dosegel cilj, kot je obljubljen nagrada, pohvala, dobra ocena v šoli, opravljena bralna značka. Zunanja motivacija ni nujno slaba, če deluje in če nagrade niso materialno naravnane. Pred nekaj leti sem učencem, ki bodo opravili bralno značko v 5. razredu obljubila pravljčni večer in spanje v šoli. Svojo obljubo sem držala, število opravljenih bralnih značk ob koncu šolskega leta pa je bilo višje, kot bi bilo sicer. Ob tem lahko omenim tudi, da nam je ta večer vsem skupaj ostal še dolgo v lepem spominu.

Starši me nemalokrat vprašajo, kako naj svojega otroka prepričajo, da bo bral doma? Če želimo, da bo otrok bral z veseljem, je potrebno, da branje doživlja kot prijetno dejavnost. Sledeče lahko dosežemo na različne načine: otrok si sam izbere knjigo, spodbujamo ga, da govori o prebranem, skupaj obnovimo zanimive dogodke v zgodbi, beremo skupaj z otrokom in ga spodbujamo k nadaljevanju, otroku razložimo dogodke, ki jih ne razume. Da bo branje bolj zanimivo doživetje, lahko ustvarimo različne okoliščine. Kadar imamo v razredu bralno uro, spodbujam učence, da lahko sedijo na tleh, da lahko ležijo, če jim paše, berejo pod mizo in podobno. Doma je teh možnosti še več: otrok lahko bere s svetilko pod odejo, lahko je obdan s svojimi najljubšimi igračkami, bere lahko v naravi, pozimi se lahko obleče in bere na snegu, ob branju lahko pije kakav ali vročo čokolado in podobno. Na začetku usvajanja bralnih veščin je skoraj nujno potrebno, da smo mu starši za zgled in beremo skupaj z otrokom. Organiziramo lahko tudi bralne urice doma, ko berejo vsi družinski člani. Druženje ob knjigah je veliko bolj dragoceno kot druženje pred televizijskim ekranom s telefonom v roki.

Pri spodbujanju interesa za branje je pomembno, da si otrok izbere vsebine, ki ga zanimajo in ga bodo pritegnile. Otrok bo segel po knjigi, da bi izvedel več o stvareh, ki ga zanimajo, in se bo iz prebranega tudi kaj naučil. Če otrok nima razvitih specifičnih interesov, mu pomagamo pri izbiri knjige, kjer nastopajo junaki, ki so mu podobni in se jim dogajajo podobne stvari. Vsebina knjige mora biti primerna tudi otrokovi starosti. Otroka nikoli ne silimo k branju ali poslušanju knjig, ki mu niso všeč. Pomembno je, da med branjem spremljamo njegov odziv in prepoznamo, kdaj ob prebranem uživa in ga vsebina zanima in kdaj ne. Če želimo, da bo otrok postal reden bralec in da bo sam segel po knjigi ter bral, zato ker mu je to všeč in ne zaradi zunanjih dejavnikov, potem moramo krepiti njegovo notranjo motivacijo. Menim, da imajo veliko vlogo pri tem starši. Dobro je tudi, da starši otroku kupujejo knjige, saj jo bo tako imel pri roki ves čas in si jo bo lahko večkrat ogledal, prelistal ter prebral. Če otrok ne odrača v spodbudnem okolju, če doma bralna kultura ni razvita, bo otrok težje usvojil ljubezen do branja.

Slika 1: Notranja in zunanja motivacija (Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006: 10)

Bralna motivacija je tesno povezana tudi z uspešnostjo otroka v šoli. Dobri bralci so praviloma uspešnejši učenci. Prebrano besedilo dobro razumejo, znajo iz njega izluščiti bistvo in si postaviti vprašanja, vezana na vsebino. Slabši bralci pa se na drugi strani izogibajo učenju, kjer je potrebno brati. Učenci, ki manj berejo in imajo razvite slabše bralne sposobnosti, so manj uspešni pri vseh predmetih. V raziskavi PISA 2000 (OECD, 2002) so ugotovili, da bralna zavzetost lahko nadomesti primanjkljaj socialno-ekonomsko manj spodbudnega okolja. Dijaki, ki prihajajo iz manj spodbudnega okolja, a so zelo zavzeti za branje, so dosegali boljše rezultate kot dijaki iz bolj spodbudnega okolja, ki pa niso motivirani za branje (Pečjak idr., 2006: 21–22).

3.1 Motivacija za branje glede na spol in starost učencev

Ob vstopu v šolo so učenci praviloma visoko motivirani za branje, v višjih razredih osnovne šole in kasneje v srednji šoli pa to zanimanje precej upade. Razlogi za to so različni in odvisni od vsakega posameznika; po mnenju mnogih avtorjev jih lahko strnemo:

- z leti šolanja se vedno manj bere,
- učitelji niso dovolj dobro usposobljeni za poučevanja branja,
- z leti šolanja se manj časa posveča poučevanju branja,
- šole namenjajo premalo denarja za nakup knjig, ki bi bile učencem zanimive,
- razredi so večji,
- manj je stikov med učitelji in učenci,
- poudarek je na zunanji motivaciji in ocenah,
- večji poudarek je na disciplini,
- učenci imajo manj možnosti za izbiro in odločanje o branju,
- preveč je frontalnega pouka.

Rezultati študij so pokazali tudi, da je spol pomemben dejavnik pri branju. Deklice naj bi bile namreč bolj motivirane za branje od dečkov. Ni pa še raziskano, pri kateri starosti pride do te razlike, saj je podobnih raziskav o branju v predšolski dobi zelo malo. Če pogledam podatke o opravljenih bralnih značkah na naši šoli, lahko opazim, da pride do prvega upada v četrtem razredu in v šestem ter nato še enkrat v osmem in devetem razredu. Temu verjetno botrujejo tudi interesi deklic in fantov, ki so si v tej starosti povsem tuji in drugačni. K zgornjemu seznamu razlogov za upad branja bi sama dodala še:

- večje število učnih predmetov, več snovi in posledično več učenja,
- vedno bolj storilnostno naravnana osnovna šola,
- treningi in obšolske dejavnosti,
- manj prostega časa,
- pojav digitalnih medijev,
- slabo branje,
- nizka podpora v domačem okolju,
- hiter način življenja in premalo stika s soljudmi ter posledično s samim seboj.

»Z rednim branjem si bogatite duha in vračate voljo do življenja.« – Lewis Timberlake

V magistrskem delu z naslovom Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture fantov v osnovni šoli se je avtorica Lucija Gerbec osredotočila na fante, njihovo motivacijo za branje, interes in odnos do branja, bralno razumevanje in odnos do šolske knjižnice. Iz prakse in raziskav je razvidno, da se v določenem starostnem obdobju pojavlja upad branja pri fantih. Pojavi se vprašanje, kako lahko učitelji in knjižničarji pripomorejo k izboljšanju bralne pismenosti pri fantih. Ena od rešitev, kako izboljšati bralne rezultate fantov, je izvedba aktivnosti in dejavnosti, ki jim povečajo užitek v branju. Za potrebe magistrske naloge so izvedli bralna srečanja za skupino fantov in z njimi skušali ugotoviti, ali vodena in načrtna dejavnost lahko, oziroma kako vpliva na njihove bralne dosežke, bralno motivacijo, bralno razumevanje in odnos do šolske knjižnice. Na podlagi rezultatov so pripravili primere naslovov, s katerimi lahko učitelj ali šolski knjižničar vplivajo na izboljšanje bralne motivacije, bralnega razumevanja in odnosa do branja pri fantih. Med srečanji so ugotovili, da določena načrtovana aktivnost lahko pozitivno vpliva na fante in na njihov odnos ter interes do branja. Fantje so po koncu bralnih srečanj večkrat prišli v knjižnico, v njej so se počutili bolj domače in samostojno. Začeli so brati knjige, ki so jih spoznali v času srečanj in uporabljati na novo spoznane bralne učne strategije.

Kropp (2000) v svoji knjigi Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje pravi, da otrok brez podpore staršev ne bo nikoli vzljubil branja in postal bralec za vse življenje. Pri devetih letih izgubi voljo do branja tretjina otrok, pri dvanajstih ali trinajstih pa velika večina

izgubi voljo do branja. Enak trend upadanja zanimanja za branje opažam v osnovni šoli tudi sama. Avtor je v svoji knjigi zapisal tudi naloge staršev, ki želijo, da bi bil njihov otrok uspešen bralec oziroma da bi postal bralec za vse življenje. Naloge staršev, ki jih omenja, so:

- redno branje otrokom, ko so mlajši,
- poslušanje otroka, kadar jim bere, ko je še mlajši,
- pogovor o prebrani knjigi,
- nudenje primernega bralnega prostora in časa v družini,
- nakup različnih knjig in revij ali izposoja knjig,
- omejitev gledanje televizije in igranja računalniških igrlic,
- sodelovanje z učitelji in
- zgled odraslega bralca.

Veliko staršev preneha brati knjige svojim otrokom, ko se le ti naučijo brati. Zgodilo se mi je že, da so mi starši povedali, da bralna značka ni obvezna, zato je njihov otrok ne bo opravljal. Le kako naj otrok, ki prihaja iz takega okolja in je brez vzpodbude doma, postane dober bralec in razvije ljubezen do branja. Po drugi strani ti isti starši pričakujejo, da bo njihov otrok uspešen na vseh področjih, ga prijavljajo na vsa tekmovanja in po možnosti je vpisan v še cel kup popoldanskih dejavnosti. Seveda je posledica tega to, da je otrok utrujen in da se mu v nekem trenutku vse skupaj upre ali pa doživljajo veliko stisko ob svojih neuspehih.

Starši, ki sami ne uživajo v branju in ne gojijo bralne kulture doma, otrokom ne morejo ustrezno predstaviti pomembnosti branja. Žal tega primanjkljaja tudi šola ne more nadomestiti v celoti.

Zakaj je branje z otroki tako pomembno?

- Branje in redni stik s kakovostno otroško literaturo zelo spodbudno vplivata na celosten razvoj otrok.
- Branje krepi kognitivno področje: spodbuja razvoj možganov in jih krepi, spodbuja razvoj razmišljanja, spomina, govora in razumevanja.
- Branje krepi čustveno področje: Preko branja in zgodb otroci spoznavajo različna čustva, krepijo zavedanje o njih in jih prepoznavajo, učijo se spoprijemati z različnimi čustvenimi stanji.
- Branje krepi socialno področje: Preko zgodb se otroci učijo o različnih situacijah v okolju in družini, se učijo o odnosih v družbi, spoznavajo, kaj je prijateljstvo, se učijo o socialni vključenosti in o različnih vlogah v družbi.
- Branje krepi moralno področje: Z branjem otroci spoznavajo tudi moralne vrednote okolja in družbe, se učijo o tem, kaj je prav in kaj ne oziroma katero vedenje prinaša pozitivne posledice in katero vedenje ni zaželeno.

Avtor knjige Berem, da se poberem, dr. Miha Kovač, je mnenja, da je ključ za oblikovanje bralnih navad pri otrocih in bodočih odraslih prav družinsko branje. Z branjem otrok razvija številne spretnosti, ki so v življenju ključne in zaradi katerih je dobesedno v prednosti pred vrstniki, ki ne berejo.

Pri branju otrokom ne gre samo za to, da pred spanjem slišijo pravljico. Če bi šlo samo za to, bi zadoščal pametni telefon. Ko zvečer otroku beremo, se skupaj z njim umirimo in odklopimo od dnevnih tegob in vseprisotnih zaslonov. Gre torej tudi za to, da skozi tovrstno večerno branje vzpostavimo vez z otrokom, ki je dovolj močna, da vzdrži ne glede na vse, kar se nam v življenju pozneje zgodi (Kovač, 2020).

Branje pravljic je v otroštvu zagotovo zelo pomembno, saj otroci pravljice enostavno obožujejo, hkrati pa obožujejo tudi čas, preživeti v naročju mamice, očka, babice, dedka ali koga drugega, ki bere. To je zagotovo kvalitetno preživeti čas z otrokom, za katerega ni treba veliko – le toplo naročje, nekaj potrpežljivosti in seveda dobro knjigo – zanimivo pravljico, ki spodbuja domišljijo in nam pričara čudovite slike.

Ena večjih zablod našega časa je, da se otrokom ni treba ničesar učiti na pamet, ker je tako ali tako vse znanje na spletu. Toda če ne znamo misliti, nam podatki in informacije na spletu ne pomagajo kaj dosti, saj jih nismo sposobni razumeti. Zato je treba znanje ponotranjiti, to pa lahko storimo le tako, da usvojimo širok in globok besedni zaklad, s katerim znamo logično, analitično in kritično razmišljati.

Dr. Miha Kovač pravi, da za skupno listanje knjig in branje z otrokom ni nikoli prezgodaj. Sprva malčku ponudimo knjige za igranje – iz blaga, lesa, kartona. Poimenujmo stvari na slikah, skupaj glejmo ilustracije, sprva le pripovedujmo, potem berimo. Branje naj postane sestavni del družinskega vsakdanjika – obred oziroma dobra navada kot umivanje zob. Pomembno je, da otroku beremo kar se da raznolike knjige – tako bo spoznaval različne svetove, kulture, junake, tematike, sloge, žanre in postopoma odkrival svoje interese. Bodimo potrpežljivi – tudi če otroku pozornost pade ali če moramo že petnajstič prebrati isto knjigo.

Tudi ko otrok že samostojno bere, ohranjajmo navado skupnega branja. Berimo otroku, dokler želi. Preberimo mu kak odlomek iz knjige, ki jo beremo sami. Ponudimo mu stripe, knjige, po katerih so posneti filmi ali serije, starejšemu šolarju tudi že kakšno knjigo za odrasle. Morda ga bo bolj kot mladinski roman pritegnila kriminalka Agathe Christie. Podarimo kdaj otroku vrednostni bon za knjigarno – lov za pravo knjigo je pravi lov na zaklad.

V državah članicah OECD od leta 2000 opravljajo raziskavi (PISA in PIAAC), s katerima merijo matematične in bralne kompetence otrok in odraslih. V okviru teh raziskav zbirajo tudi

podatke o velikosti domačih knjižnic in jih primerjajo z bralno pismenostjo sodelujočih otrok in odraslih. Kot pojasnjuje dr. Miha Kovač, je del rezultatov precej presenetljiv: »Odrasli s srednjo izobrazbo, ki so se rodili z vsaj srednje veliko knjižnico, so bralno in matematično enako pismeni kot odrasli z eno stopnjo višjo izobrazbo, ki so odrasli v družini brez knjižnice. Kar zadeva bralno in matematično pismenost, lahko z branjem knjig preskočimo eno stopnjo izobrazbe.«

»Če želiš priti daleč v življenju, moraš prebrati veliko knjig.« – Roald Dahl

4 BRALNA PISMENOST

Branje včasih zamenjujemo s pismenostjo. Pismenost je sposobnost, da razumemo besedilo, ki smo ga prebrali.

Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega, pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje ter druge gradnike bralne pismenosti (Kerndl idr., 2022). Harris in Hodge sta že leta 1995 predstavila štirideset vrst pismenosti. Med najbolj omenjenimi v današnjem svetu so računalniška pismenost, družinska pismenost, kulturna pismenost, funkcionalna pismenost, bralna pismenost (Pečjak, 2010). Ker govorimo o mlajših učencih osnovne šole, moramo omeniti tudi vizualno pismenost, ki je nekakšna predhodnica bralne pismenosti. Ko pričnejo učenci brati, začnejo brati slikanice, kjer ilustracija ni le dodatek k besedilu, temveč je hkrati tudi nosilka informacij. Ilustracija od mladega bralca zahteva, da se ob njej ustavi in jo poveže z besedilom. Prav zaradi tega je potrebno slikanico prebrati večkrat, saj samo po enem branju ne moremo razumeti vseh pomenov, ki izvirajo iz vzajemnega odnosa med ilustracijami in besedilom (Haramija in Batič, 2020).

Prav učitelj pa je tisti, ki ima bistveno vlogo pri razvijanju bralne pismenosti. Pri svojem delu se poslužuje različnih metod (razlaga, delo z besedilom, pogovor, reševanje problemov ...) in izbira raznovrstna besedila, ki bodo učence pritegnila k branju, s katerimi se bodo lahko poistovetili in jih prenesli v vsakdanje življenje.

Bralna pismenost se v državah preverja z dvema obširnima raziskavama: PIRLS in PISA. PIRLS preverja bralne dosežke učencev četrtilih razredov na vsakih pet let, medtem ko PISA meri znanje in sposobnosti devetih razredov pri branju, matematiki in naravoslovju. (Doupona Horvat, 2012).

Raziskava PIRLS, ki je bila izvedena v 57 izobraževalnih sistemih, je leta 2021 pokazala, da so naši četrtošolci po dosežkih močno padli – zabeležili smo tretji največji padec med vsemi državami. Kot možni razlogi za to, so bili navedeni: sprememba življenja v zadnjem desetletju, novi viri in načini iskanja informacij, vpliv družinskega okolja, socialno-ekonomski položaj in podobno.

Vizija Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 ostaja nespremenjena, kar pomeni omogočiti vsem prebivalcem Slovenije najboljši možen razvoj sposobnosti za življenje in delo, s tem pa bi se povečala tudi raven bralne pismenosti v državi.

»Branje dobrih knjig je kot pogovor z najboljšimi ljudmi preteklih stoletij.« – Descartes

4.1 Branje v osnovni šoli

Učenci se v prvem razredu naučijo brati, nato pa jih branje spremlja celo življenje. Beremo lahko glasno, polglasno ali tiho. Otrok naj bi na začetku bral glasno. To je potrebno zato, ker na ta način otrok z branjem nadzira bralni proces. S tem ko otrok glasno bere in se posluša, lažje razume prebrano besedilo. Šele nekoliko kasneje, ko je proces branja avtomatiziran, nadzor ni več potreben in otrok lahko začne brati tiho (Pečjak, 1991).

V digitaliziranem učnem načrtu za slovenščino je eden izmed zapisanih ciljev tudi, da učenci in učenke razvijajo in ohranjajo pozitiven odnos do branja neumetnostnih in umetnostnih besedil. Stik z besedili je zanje potreba in vrednota, zato tudi v prostem času berejo in poslušajo besedila (objavljena v raznih medijih), obiskujejo knjižnico, filmske in gledališke predstave, literarne prireditve ipd.

V svoji raziskavi za diplomsko delo *Koliko, kaj, kako in zakaj berejo mladi?* je avtorica Nika Arih uporabila anketni vprašalnik z vzorcem učencev 4. in 8. razreda osnovne šole. Rezultati prikazujejo, da največ preberejo ravno četrtošolci. Ti preberejo več kot osmošolci, pri tem pa se največkrat odločijo za branje pripovednih del ter stripov, osmošolci pa večkrat posežejo pa fantastičnih in trivialnih delih. Obojim branje v večini pomeni hkrati zanimivost in učenje, glavno motivacijo pa jim dajeta obveznost v šoli in lastni interes. Slednjega je pri osmošolcih manj. Med elektronskimi mediji sta za namene branja obojim najljubša televizija in računalnik, vendar se v splošnem večina raje poslužuje tiskanih medijev.

Nekateri berejo vse življenje, nekateri pa opustijo to navado po koncu šolanja. Pomembno vlogo ima šola, ki jim daje motivacijo za branje v prostem času, na njih pa vplivajo tudi starši in dejavniki v okolju. Če se ne naučijo bralnih navad v času šolanja, je malo možnosti, da se jih bodo kasneje.

»Branje je kot pogovor. Vse knjige govorijo. Vendar zna dobra knjiga tudi prisluhniti.« - Mark Haddon

4.2 Elektronski mediji

Kadar govorimo o branju, največkrat pomislimo na fizično, tiskano knjigo. Vendar pa knjiga še zdaleč ni edini medij, ki ga lahko beremo. V zadnjem desetletju se je zelo razširil tudi pojem elektronski medij.

elektrónski médij -ega -a m

1. medij, ki omogoča shranjevanje in prenos računalniških zapisov (2), npr. magnetni trak, disk, disketa, CD-ROM; sin. računalniški medij; prim. digitalni medij
2. posrednik podatkov, informacij v elektronski obliki, npr. radio, televizija, internet

Najboljša primera za to sta televizija in računalnik, pri omembi katerih redko kdo pomisli na branje. Pa vendar, beremo ves čas. Sem uvrščamo tudi elektronske bralnike, tablice, radio, DVD, zgoščanka. Vpliv in uporaba elektronskih medijev nista zanemarljiva, pa se vseeno le redki poslužujejo teh nosilcev prav z namenom branja literarnih vsebin. Le redni bralci, tisti, ki berejo zaradi užitka, radovednosti in sprostitve, vedo, kako diši knjiga, ko jo primeš v roke, zato niti nisem presenečena nad podatkom, da se ljudje elektronskih medijev v smislu branja leposlovja niti ne poslužujejo pogosto.

Sonja Pečjak (2010) je zapisala, da je veliko strokovnjakov izrazilo skrb za upad branja v svetu razvijajoče tehnologije. Vendar kljub temu pomen branja in njegov obseg nista upadla, saj so bralno pismeni ljudje nepogrešljivi v sodobnem svetu.

»Televizija je zelo poučna. Vsakič, ko jo kdo prižge, grem v drugo sobo in berem knjigo.« - Groucho Marx

4.3 Bralna značka

Bralna značka je slovensko kulturno gibanje in prostovoljna prostočasna dejavnost, ki predšolske in osnovnošolske otroke, srednješolce in odrasle z različnimi programi in akcijami spodbuja k branju.

Slika 2: Uradni znak bralne značke v Sloveniji. Vir: [Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS \(bralnaznacka.si\)](http://bralnaznacka.si)

Njeni začetki segajo v leto 1961. Pobudnika za bralno značko sta bila Leopold Suhodolčan in Branko Kotnik, ki sta pri svojem delu ugotovila, da učenci ne berejo radi. Prvič so bralno značko, ki se je imenovala po Prežihovem Vorancu, izvajali na prevaljski osnovni šoli, ravnatelj Leopold Suhodolčan pa je priznanje za doseženo branje podelil desetim učencem. Odzivi na ta dogodek so bili pozitivni in so poželi veliko odobravanja. Bralna značka se je tako obdržala na slovenskih tleh vse do danes, ko jo še vedno izvajamo v vzgojno-izobraževalnih ustanovah (vrtci, osnovne šole, srednje šole in gimnazije). Bralna značka za razliko od domačega branja ni obvezna, pač pa obe dejavnosti spodbujata in krepiata branje tudi izven šole. Učenci naj bi knjige brali doma in kasneje v šoli preverili razumevanje prebranega ter izrazili svoje mnenje o prebranem.

»Knjiga je najboljša družba.« – Lord Chesterfield

Večina staršev in učencev se zaveda, kako zelo je branje pomembno za širjenje besednega zaklada in učno uspešnost, manj pa je takih, ki poznajo tudi ostale pozitivne učinke branja. Kljub temu je včasih težko prepričati nekoga, ki mu branje ni ravno pri srcu, da bo vzel v roke knjigo z namenom, da bo bral, ker mu je to všeč in ne zaradi tega, ker mora.

Mojca Brezigar v svojem diplomskem delu predstavlja izsledke svoje raziskave, kjer je ugotovila, da so učenci nižjih razredov bolj motivirani za opravljanje bralne značke kot učenci višjih razredov. Učencem, ki bralno značko opravljajo, je všeč, da si knjige lahko izbirajo sami. Pravi tudi, da so mlajši učenci notranje motivirani, medtem ko so starejši bolj zunanje motivirani.

Po podatkih ankete, ki jo vsako leto izvede Društvo bralne značke, bralno značko vsako leto opravi približno 125.000 otrok, kar predstavlja približno 55 % vseh osnovnošolcev. Knjige, ki jih učenci berejo, predlaga učitelj mentor v dogovoru s knjižnico. Pri tem je potrebno upoštevati starost otrok, njihove interese in bralno sposobnost. Bralna značka poteka celo šolsko leto. Ob koncu prejmejo učenci priznanje za opravljeno bralno značko v mapi S knjigo v svet, lahko pa tudi knjižno nagrado. Nekatere osnovne šole se udeležijo tudi nagradnega

izleta v Benetke, kamor gredo lahko učenci, ki so vsako leto opravili bralno značko (Zlati bralci).

Bralna značka ima tri glavne cilje in ti so: razvijanje bralne sposobnosti, razvijanje bralne kulture in pridobivanje književnega znanja. Glavni cilj branja pa naj bi bil predvsem užitek in literarno estetsko doživetje.

Pri prebiranju literature sem naletela na podatek, ki je pritegnil mojo pozornost. Za uspešno opravljanje bralne značke in za doseg njenih ciljev, je v veliki meri odgovoren prav mentor. Od njega je odvisno, ali bo znal učence pritegniti k branju in jih ustrezno motivirati. Kot vsakoletni mentor bralne značke v 4. in 5. razredu se lahko s tem strinjam do neke mere. Kljub mojem trudu in različnim dejavnostmi ne uspem, da bi vsi učenci brali za bralno značko. To je tudi eden izmed razlogov, da sem se odločila za to raziskovalno nalogo – ugotoviti, kaj so razlogi za (ne)branje učencev v drugem triletju osnovne šole.

Poleg učitelja mentorja pa je zelo pomemben tudi knjižničar/knjižničarka na šoli. Otrokom lahko svetuje, jih usmerja, predlaga različne knjige, jih seznanja z novimi knjigami. Knjižnica na šoli je lahko prostor, kjer si učenci želijo preživljati svoje odmore ali prosti čas v podaljšanem bivanju. In zato je prav šolski knjižničar ali knjižničarka zelo pomemben dejavnik pri tem, ali bodo učenci radi zahajali v šolsko knjižnico.

4.3.1 Zakaj torej brati za bralno značko?

Na Društvu Bralne značke Slovenija na to vprašanje odgovarjajo že šestdeset let:

- Ker pripadamo izjemni družini bralcev, 140.000 in več nas je vsako leto. Smo stari starši, starši, otroci in vnuki, ki beremo za bralno značko.
- Ker je bralna značka, edinstveno bralno gibanje na svetu, ima dolgo tradicijo in izjemno bogastvo izkušenj bralcev, mentorjev in strokovnjakov, ker se ves čas prilagaja sodobnim izzivom in zahtevam razvite pismenosti.
- In ker bralno značko strokovno in organizacijsko vodi Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, ki nudi mentorjem strokovno pomoč in podporo.

4.3.2 Cilji bralne značke

- Bralec se za Bralno značko odloči prostovoljno in bere v svojem prostem času, po svojih željah in zanimanjih, da bo (p)ostal bralec (za) vse življenje.
- Bralec bere različna leposlovna in poučna gradiva, tiskana in elektronska, na različnih medijih, bere z razumevanjem, bere, ker branje potrebuje, ker mu pomaga v vsakdanjem življenju in bere, ker v branju uživa.

- Branje za bralno značko se prepleta, povezuje in dopolnjuje s šolskim branjem (pri pouku, domače branje) oz. z bralno vzgojo v vrtcu, sledi istim ciljem.
- Bralna značka se povezuje z dejavnostmi v splošni knjižnici, z različnimi bralnimi projekti, tudi z različnimi dejavnostmi (npr. z novinarskim krožkom, literarnim glasilom, dramskim krožkom ...).
- Posebno pozornost Bralna značka namenja branju dobrih sodobnih besedil slovenskih avtorjev in sodobni slovenski ilustraciji.

4.3.3 Kje vse poteka bralna značka

- V vrtcu: starši, stari starši in sorojenci berejo otrokom, Bralna značka v vrtcu je družinsko branje,
- v osnovni šoli: tu se je Bralna značka začela in tu je najmočnejša,
- v srednji šoli: bralni klubi in druge oblike povezovanj mladih in knjige,
- v splošni knjižnici: tu tečejo predvsem bralna prizadevanja za predšolske otroke (družinsko branje, pogosto v tesni povezavi z vrtci) in za odrasle (tudi medgeneracijska povezovanja),
- v različnih centrih, v domovih za starejše,
- izven Slovenije: predvsem ob dopolnilnem pouku slovenskega jezika v evropskih državah in v evropskih šolah.

4.3.4 Bralna značka kot interesna ali obogatitvena dejavnost v osnovni šoli

Bistvenega pomena za kakovostno izvedbo Bralne značke kot interesne ali obogatitvene dejavnosti na šoli je zlasti mentorjevo delo:

- oblikovanje priporočenega bralnega seznama, ki zajema kakovostna raznovrstna besedila, poudarek je zlasti na izvirnem sodobnem slovenskem leposlovju, in je prilagojen stvarni bralni zmožnosti mladega bralca, okvirno število knjig mentor prilagaja bralni zmožnosti posameznikov in pri tem upošteva tako otroke z manj kot tiste z bolj razvito bralno zmožnostjo,
- spodbujanje in razvijanje osebno zavzetega in dovolj zahtevnega odziva na prebrano, npr. preverjanje prebranega v okviru individualnega ali skupinskega pogovora oz. razprave, projektnega dela, poustvarjalnega pisanja in medijskih predelav (snemanje kratkih filmov), priprave na literarne nastope, oblikovanje lestvic priljubljenih knjig.

V magistrskem delu z naslovom Gibanje za spodbujanje branja: Bralna značka in njenih 55 let delovanja, je avtorica Petra Letonja postavila hipotezo, da je gibanje Bralna značka še vedno najbolj množična obšolska dejavnost. Svojo hipotezo je po raziskavi in obdelavi podatkov potrdila in zapisala, da bo Bralna značka še naprej ostala na prvem mestu obšolskih dejavnosti.

Na osnovnih šolah so lahko mentorji Bralne značke vsi pedagoški delavci (učitelji razrednega pouka, vzgojitelji, predmetni učitelji, knjižničarji, svetovalni delavci), saj imajo didaktično-pedagoška znanja, ki so jih pridobili v času študija (pedagoška študijska smer) ali v času pedagoško-andragoške dokvalifikacije (ki je za nepedagoške študijske programe potreben pogoj za opravljanje dela v šolstvu).

Mentorji bralne značke se lahko tudi redno izobražujejo v sklopu razpisanih izobraževanj s strani Društva Bralne značka Slovenijo, razpisana so v KATISU. Udeležujejo se lahko tudi različnih dejavnosti, kot so: bralne čajanke na daljavo, obisk knjižnega sejma v Bolgini (2024), prireditev Jaz sem knjiga, preberi me.

Jože Zupan, publicist, šolnik, urednik in nekaj časa tudi predsednik gibanja Bralna značka pravi: »Pri gibanju za bralno značko ni cilj množičnost, ampak samo skrb za kvalitetno srečanje s knjigo. Zatorej je prihodnost gibanja še vedno v mentorjevih rokah.«

Biti mentor bralne značke torej ne pomeni le to, da poslušáš obnove pravljic svojih učencev. Lahko je veliko več. Mentor mora biti dober zgled, motivator, učence mora usmerjati in vzpodbujati. Učencem mora nuditi širok izbor literature in jim pustiti tudi prosto izbiro. Omogočiti mora različne načine predstavitev prebranega, učence mora spodbujati k ustvarjalnosti in poustvarjanju.

»Kdor bere, živi tisoč življenj, kdor ne bere, živi samo eno.« - R. R. Martin

5 PRAKTIČNI DEL

5.1 Problem, namen in cilji

Problem, ki ga raziskujem v tej nalogi, je upadanje opravljenih bralnih značk v osnovni šoli. Upadanje narašča s starostjo učencev. Namen raziskovalne naloge je ugotoviti, kaj so vzroki in razlogi za to. Ali učenci res manj berejo ali le manj posegajo po leposlovju. Cilj naloge pa je ugotoviti, kaj lahko še kot učitelji, mentorji in starši naredimo, da bi branje postala bolj priljubljena dejavnost med našimi učenci in otroki.

5.2 Časovni potek raziskave

Pri predstavitvi vprašalnika zlati bralec/zlata bralka za Osnovno šolo Ig sem zajela obdobje od 2016 do 2022 (7 let).

Ustno in pisno anketo med učenci pa sem izvedla v mesecu februarju. Metodo možganske nevihte, ki sem jo izvedla v svojem razredu, sem izvedla v mesecu februarju.

5.3 Raziskovalni vzorec

V anketah bralne značke so zajeti vsi učenci od 1. do 9. razreda Osnovne šole Ig. Ustno sem anketirala četrtošolce (45 učencev), pisno pa šestošolce (67 učencev). Metodo možganske nevihte sem izvajala v svojem oddelku 4. razreda (22 učencev).

5.4 Raziskovalna vprašanja

V raziskovalni nalogi bom poskusila odgovoriti na naslednja vprašanja: zakaj število osvojenih bralnih značk upada v 2. triletju, kako motivirati učence k branju in kaj so razlogi za vedno manjše število bralcev v OŠ? Odgovore na vprašanja bom iskala tako v teoriji kot v praksi in s pomočjo ustnega ter pisnega anketiranja učencev. Število opravljenih bralnih značk bom predstavila s statističnimi podatki bralne značke.

5.5 Načrt dela

Za raziskovalno nalogo sem pripravila naslednji delovni načrt:

- V mesecu novembru izobraževanje in posvetovanje z mentorico, določitev naslova raziskovalne naloge in iskanje ter branje literature o branju.
- V mesecu decembru pisanje teoretičnega dela naloge ob prebiranju literature.
- V januarju pregled vprašalnikov zlati bralec/zlata bralka.
- Februarja ustno in pisno anketiranje učencev (4. in 6. razred) in predstavitev rezultatov.
- V mesecu marcu pisanje raziskovalne naloge, izdelava tabel in grafov, obdelava in predstavitev rezultatov ter iskanje rešitev za spodbujanje branja.

5.6 Metoda dela

Za izdelavo raziskovalne naloge sem izbrala naslednje metode dela:

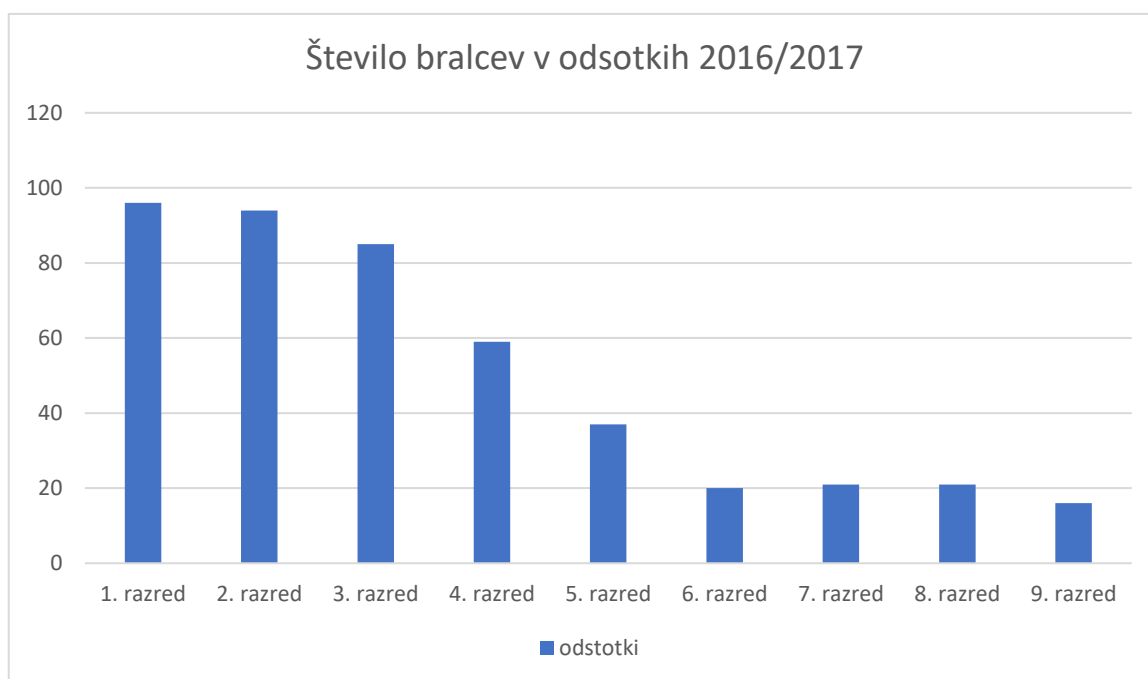
- Iskanje in prebiranje literature o branju, pomenu branja, o vplivu branja, o bralni motivaciji, tipi bralcev, kaj je bralna značka, bralne navade ...
- Vprašalnik zlati bralec/zlata bralka (Društvo Bralne značke Slovenije – ZPMS) za Osnovno šolo Ig od leta 2016 do 2022.
- Ustno anketiranje četrtošolcev na Osnovni šoli Ig (2 oddelka).
- Pisna anketa za šestošolce na Osnovni šoli Ig (3 oddelki).
- Metoda možganske nevihte.
- Analiza vprašalnika in anket.
- Pisanje raziskovalne naloge.
- Izdelava tabel, ki so narejene na osnovi rezultatov analize vprašalnika in anket.
- Predstavitev raziskovalne naloge.

6 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

6.1 Metoda možganske nevihte

Z metodo možganske nevihte sem četrtošolce svojega oddelka vprašala, na kaj pomislijo ob besedi BRANJE. Navedli so veliko različnih odgovorov, kot so slovenščina, abeceda, zabava, odmor, knjižnica, knjiga, naslov, poglavja, založba, pisatelj, časopisi, revije, stavek, besede, revije, izposoja knjig, kratkočassenje, razmišljanje, čarobni predmeti, dobra zgodba, povezovanje, pisanje, poslušanje, literarni junaki, romani, znanstvena fantastika, učenje, črke, knjigarna, domače branje, bralna značka, znanje, šola, počitnice.

Njihovi odgovori me niso presenetili, pokazali so veliko izvirnost in imeli ogromno idej. Njihove ideje so tako hitro šibale po razredu, da sem jih komaj ujela vse zapisati na tablo.

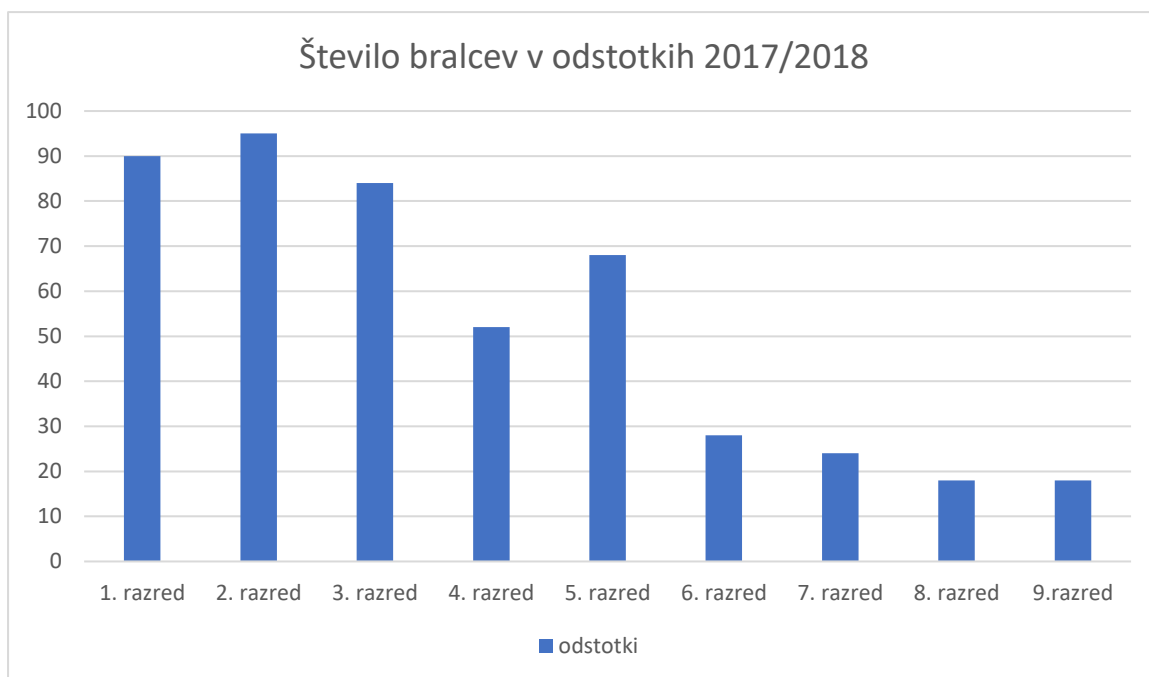
Graf 1: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2016/2017

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2016/2017: 9 učencev, od tega 3 dečki in 6 deklic.

Iz tabele je jasno razvidno, da število opravljenih bralnih značk s starostjo učencev upada. V 1. triadi opravijo bralno značko skoraj vsi učenci (dobrih 90 %). Prvi upad števila opravljenih bralnih značk lahko opazimo v 4. razredu (2. triada), in sicer 59 %, še manj opravljenih bralnih značk pa je v 5. razredu (37 %) in najmanj v 6. razredu, kjer je le 20 % učencev opravilo bralno značko. V 3. triadi ostaja odstotek opravljenih bralnih značk približno enak, in sicer 20 %, kar je precej malo. V tabeli lahko vidimo tudi to, da je med deklicami večji odstotek bralk kot med dečki. Če pa pogledamo vse učence po vertikali skupaj, je 54 % vseh učencev na šoli uspešno opravilo bralno značko, kar pomeni polovica učencev.

Podatki za šolsko leto 2017/2018

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	77		79		87		81		74		69		66		73		40		646	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	43	34	42	37	42	45	38	43	37	37	34	35	33	33	38	35	28	12	335	311
ŠTEVILO BRALCEV	36	33	39	36	33	40	18	24	18	32	9	10	5	11	2	11	2	5	145	195
V ODST. %	83	97	93	97	78	89	47	56	49	86	26	28	15	33	5	31	7	41	43	63
% SKUPAJ	90		95		84		52		68		28		24		18		18		53	

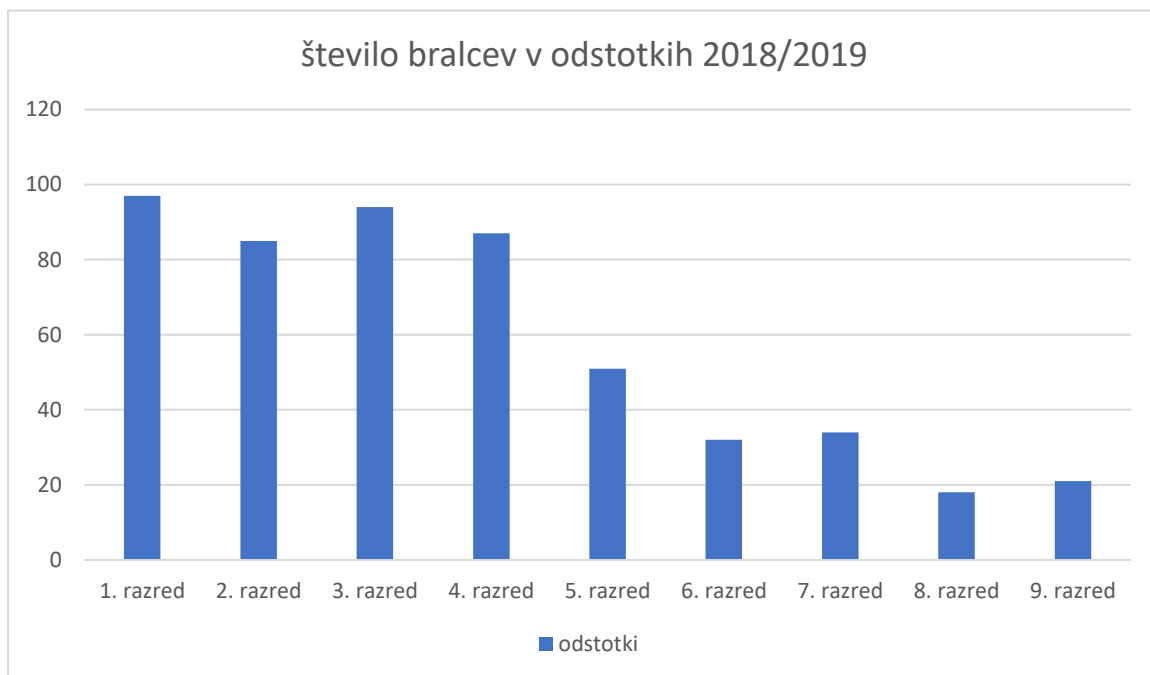
Graf 2: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2017/2018

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2017/2018: 7 učencev, od tega 2 dečka in 5 deklic.

Podatki za šolsko leto 2017/2018 so približno enaki z manjšimi odstopanji. V 1. triadi o opravili bralno značko skoraj vsi učenci (dobrih 90 %). Prvi upad števila opravljenih bralnih značk ponovno opazimo v 4. razredu (2. triada), in sicer 52 %. V 5. razredu se je odstotek opravljenih bralnih značk dvignil, in sicer na 68 %. Sledi ponoven upad v 6. razredu, kjer je le 28 % učencev opravilo bralno značko. V 3. triadi ostaja odstotek opravljenih bralnih značk približno enak in sicer približno 20 %. Ponovno je med učenci več bralk kot bralcev. 53 % vseh učencev na šoli je uspešno opravilo bralno značko, kar je približno enako kot v preteklem šolskem letu.

Podatki za šolsko leto 2018/2019

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	87		78		78		89		84		75		68		62		72		693	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	43	44	45	33	41	37	45	44	41	43	39	36	33	35	32	30	37	35	356	337
ŠTEVILO BRALCEV	42	42	33	33	36	37	39	38	18	25	8	16	7	16	3	8	2	13	188	228
V ODST. %	98	95	73	100	88	100	87	86	44	58	21	44	21	46	9	26	5	37	53	68
% SKUPAJ	97		85		94		87		51		32		34		18		21		60	

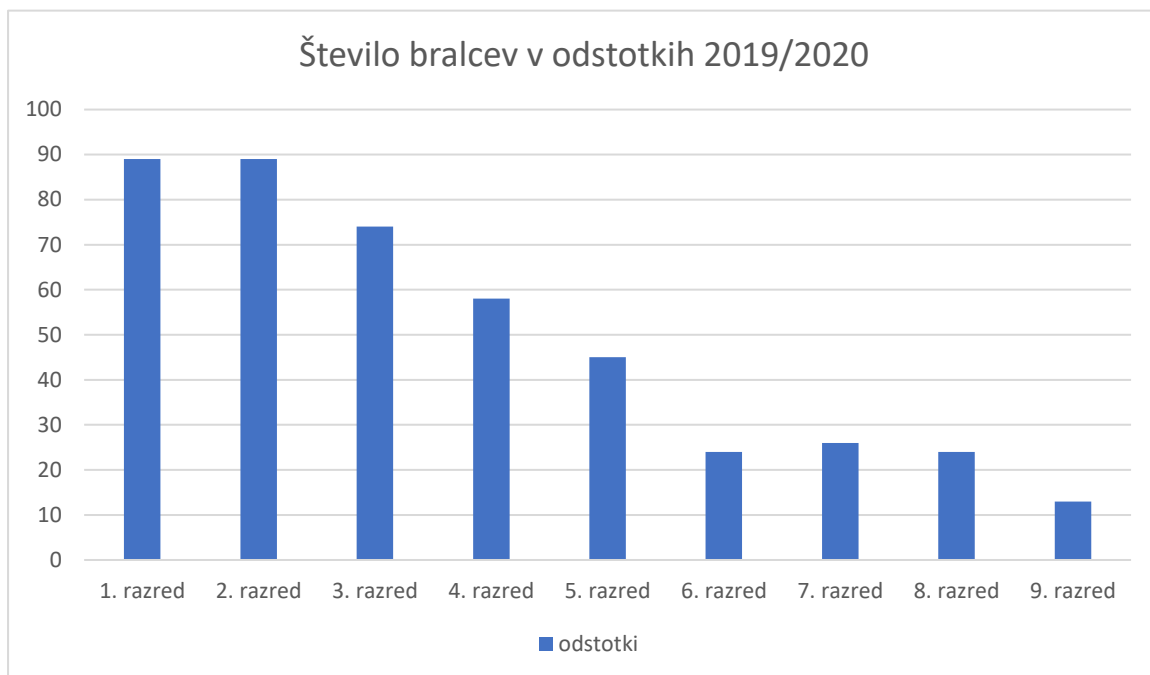
Graf 3: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2018/2019

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2018/2019: 15 učencev, od tega 2 dečka in 13 deklic.

V tabeli ni odstopanj v primerjavi s prejšnjima šolskima letoma. Najmanj opravljenih bralnih značk v 2. triadi je opaziti v 6. razredu, ki potem do devetega razreda le še pada.

Podatki za šolsko leto 2019/2020

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	91		88		77		80		92		89		73		71		56		758	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	50	41	44	44	41	36	44	36	46	46	43	46	37	36	36	35	29	27	411	347
ŠTEVILO BRALCEV	43	38	39	40	27	32	21	25	17	24	6	15	6	13	6	11	3	4	168	202
V ODST. %	86	93	89	91	66	89	47	69	37	52	14	33	16	36	17	31	10	15	41	58
% SKUPAJ	89		89		74		58		45		24		26		24		13		48	

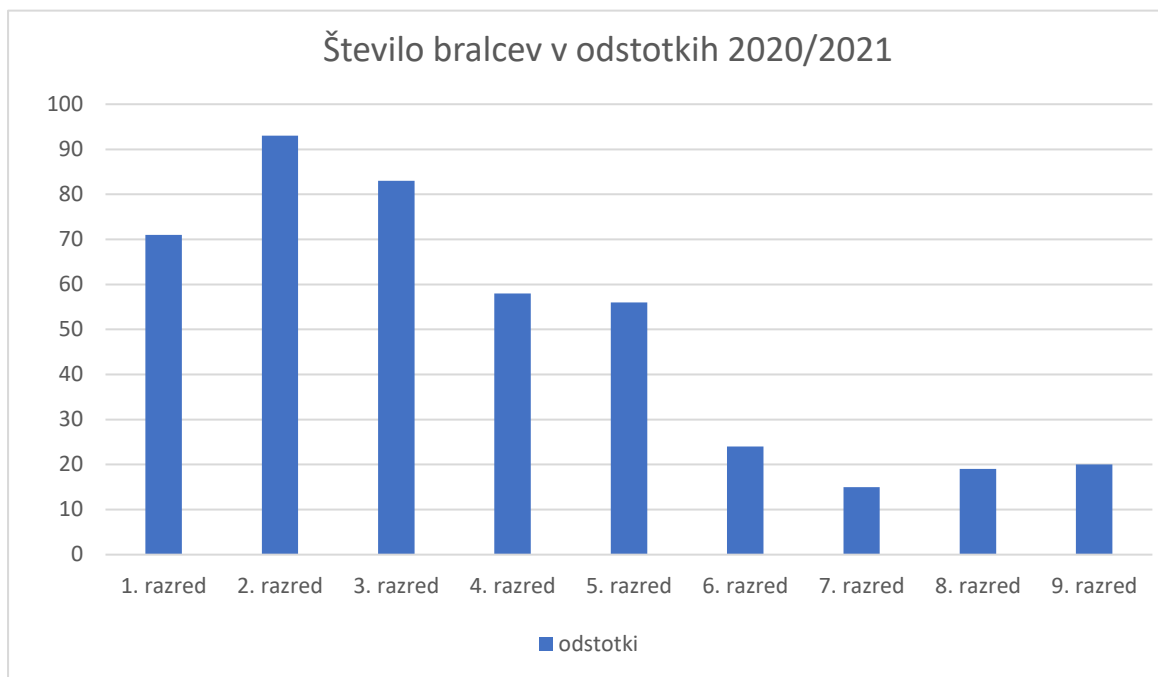
Graf 4: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2019/2020

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2019/2020: 7 učencev, od tega 3 dečki in 4 deklice.

V šolskih letih 2018/2019 in 2019/2020 so rezultati približno enaki. Viden je nižji odstotek opravljenih bralnih značk že v prvem in drugem razredu, sledi večji upad v četrtem, petem in še enkrat v šestem razredu. V tretji triadi je bralno značko opravilo le dobrih 20 %. Ponovno lahko opazimo večje število brak kot bralcev. Večjih odstopanj ni.

Podatki za šolsko leto 2020/2021

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	92		91		89		78		81		91		88		71		71		752	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	40	52	50	41	44	45	41	37	45	36	45	46	42	46	36	35	36	35	310	315
ŠTEVILO BRALCEV	25	41	49	36	39	34	16	28	19	25	6	16	3	10	5	8	5	9	167	243
V ODST. %	62	79	98	88	89	76	39	76	42	69	13	35	7	22	14	23	14	26	54	77
% SKUPAJ	71		93		83		58		56		24		15		19		20		66	

Graf 5: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2020/2021

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2020/2021: 7 učencev, od tega 2 dečka in 5 deklic.

V prvem razredu opazimo večji upad opravljenih bralnih značk kot v prejšnjih letih. Spomnimo se, da je v tem šolskem letu potekal del pouka na daljavo (COVID 19). Prvošolci tako niso imeli časa, da bi se naučili brati v šoli in da bi usvojili tekoče branje, starši so postali učitelji in mentorji hkrati. Ob vsem delu, ki jim je bilo naloženo, verjetno niso razmišljali še o bralni znački. Ravno iz istega razloga pa lahko v vseh ostalih razredih opazimo rahel porast, kar bi lahko pripisali temu, da so učenci imeli več prostega časa in so posledično več brali.

Podatki za šolsko leto 2021/2022

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	78		92		86		84		84		87		95		87		70		763	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	38	40	39	53	47	39	41	43	45	39	51	36	48	47	41	46	35	35	385	378
ŠTEVILO BRALCEV	34	40	29	46	40	36	24	25	8	20	15	17	0	15	1	10	4	5	155	214
V ODST. %	89	100	74	87	85	92	59	58	18	51	29	47	0	32	2	22	11	14	40	57
% SKUPAJ	95		81		89		59		35		38		16		12		13		49	

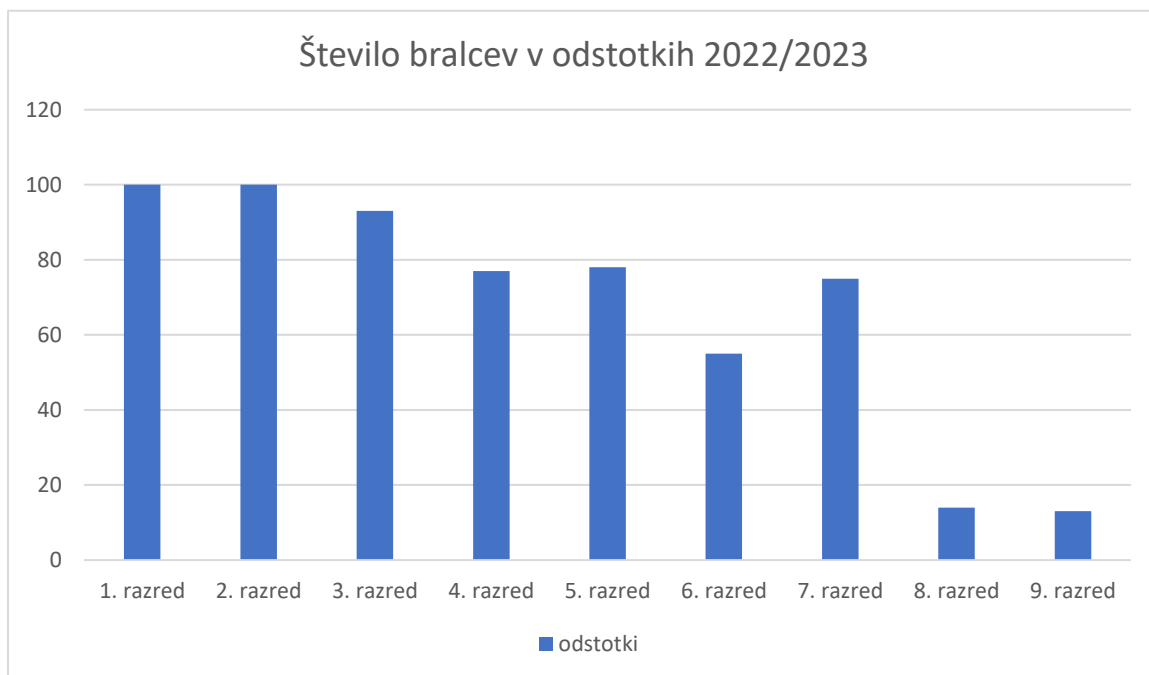
Graf 6: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2021/2022

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2021/2022: 9 učencev, od tega 4 dečki in 5 deklic.

Zanimivo je videti, da so lanske prvošolci tudi v drugem razredu slabše opravili bralno značko kot drugošolci preteklih let. Primanjkljaj branja in bralnih navad, ki se ni razvil v prvem razredu, se bo verjetno nadaljeval tudi v naslednjih letih šolanja. Problem pouka na daljavo se kaže na ravni cele šole, saj so povsod odstotki opravljenih bralnih značk malenkost nižje kot v preteklih letih.

Podatki za šolsko leto 2022/2023

RAZRED	1. R		2. R		3. R		4. R		5. R		6. R		7. R		8. R		9. R		SKUPAJ	
ŠT. UČENCEV	92		79		93		94		87		85		87		96		81		794	
SPOL	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
ŠT. VSEH UČENCEV	40	52	38	41	40	53	50	44	43	44	46	39	50	37	47	49	37	44	391	403
ŠTEVILO BRALCEV	40	52	38	41	37	49	36	36	31	37	17	27	36	29	3	11	3	8	241	290
V ODST. %	100	100	100	100	93	92	72	82	72	84	40	69	72	78	6	22	8	18	62	72
% SKUPAJ	100		100		93		77		78		55		75		14		13		67	

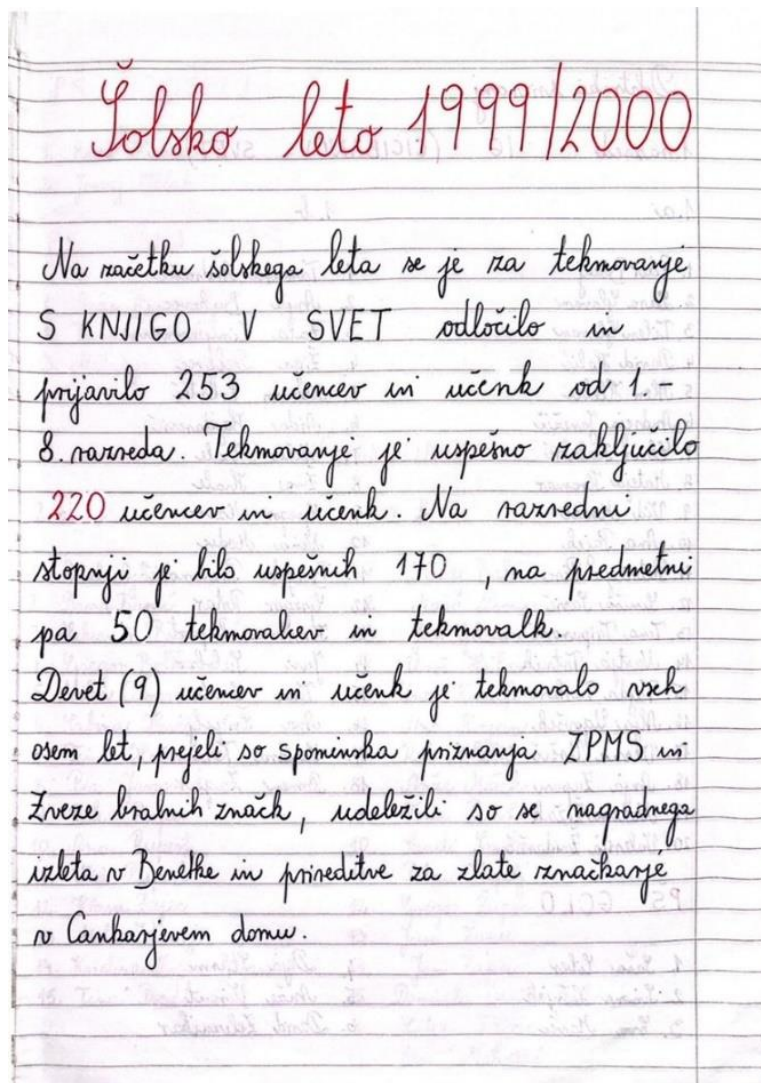
Graf 7: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2022/2023

»Zlati bralci«/značkarji v letu 2022/2023: 11 učencev, od tega 3 dečki in 8 deklic.

V zadnjem šolskem letu lahko opazimo večje število opravljenih bralnih značk v prvi in v drugi triadi, kar pomeni, da delamo v šoli dobro in prav, da spodbujamo učence k branju in jih znamo motivirati. Še vedno je opaziti upad števila opravljenih bralnih značk v zadnjih treh letih šolanja, a k temu botruje še mnogo drugih dejavnikov, kot so starost učencev, zanimanje za druge stvari, več učenja, manj prostega časa, več stika s socialnimi mediji, druženje z vrstniki in podobno.

Pri pregledu podatkov za zadnjih sedem let sem prišla do zaključka in potrditve svoje prvotne hipoteze, da število opravljenih bralnih značk v osnovni šoli s starostjo učencev upada. Menim, da je to povsem naraven pojav v dobi odraščanja, saj ima mladostnik ogromno drugih skrbi, ki niso povezane s šolo. Gradi svojo identiteto, se išče, bori se s svojo samopodobo, želi ugajati vrstnikom, v socialnih omrežjih najde nov svet, ki ga je potrebno raziskati in seveda ima za šolo bolj malo časa, še manj pa za branje. Učenec, ki je odkril branje že zgodaj v svojem otroštvu in v njem uživa, bo bral tudi po končani osnovni šoli. Učenec, ki tega ni odkril, seveda ne bo postal redni bralec niti ne bo posegal po leposlovju.

V šolskem arhivu sem našla zapis iz katerega lahko razberemo, da je na razredni stopnji opravilo bralno značko 67 % učencev, na predmetni stopnji pa 20 %. Vidimo lahko, da je trend upadanja opravljenih bralnih značk prisoten že tudi v osemletni osnovni šoli.

Slika 4: fotografija poročila o opravljeni bralni znački v šolskem letu 1999/2000 (arhiv OŠ Ig)

Ali so deklice pri branju uspešnejše od dečkov?

V raziskovalni vzorec sem zajela vse učence Osnovne šole Ig v obdobju od 2016 do 2022.

ŠOLSKO LETO	UČENCI		UČENKE	
	ŠTEVILO VSEH BRALCEV	BRALCI	ŠTEVILO VSEH BRALCEV	BRALKE
2016/2017	340	145 43 %	340	195 57 %
2017/2018	364	162 45 %	364	202 55 %
2018/2019	416	188 45 %	416	228 55 %
2019/2020	370	168 45 %	370	202 55 %
2020/2021	410	167 41 %	410	243 59 %
2021/2022	369	155 42 %	369	214 58 %
2022/2023	531	241 45 %	531	290 55 %
SKUPAJ	2800	1226 44 %	2800	1574 56 %

Pridobljeni rezultati kažejo, da je razlika v odstotkih opravljenih bralnih značk po spolu dokaj majhna. Res so deklice uspešnejše pri le tem, a razlika ni velika. S tem lahko potrdim raziskovalno hipotezo na začetku.

Graf 8: Število opravljenih bralnih značk v odstotkih po spolu

6.3 Ustno anketiranje v četrtnih razredih

Učencem sem zastavljala vprašanja, oni pa so svoje odgovore zapisovali na list papirja. Odgovore sem nato pregledala in uredila. Predstavila bom tiste, ki so se pojavili večkrat oziroma so bili najpogostejši. Odločila sem se za odprti tip vprašanj z namenom, da bi pridobila čim več različnih odgovorov.

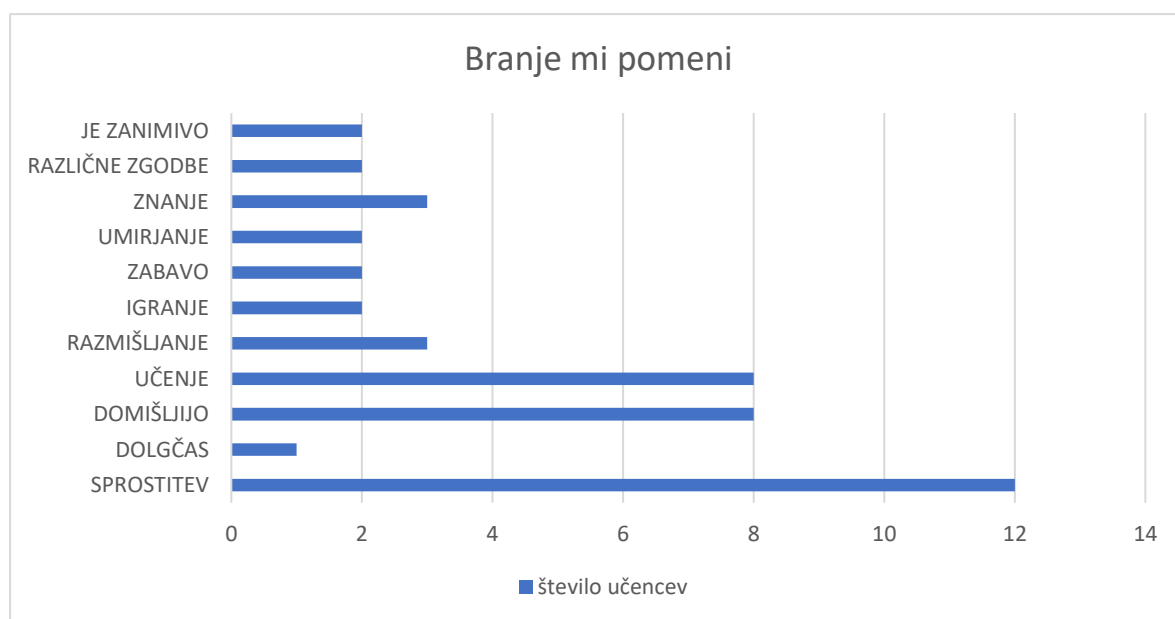
ANKETA

1. Kaj ti pomeni branje?
2. Zakaj bereš?
3. Ali si/boš v letošnjem letu opravil bralno značko? DA/NE
Zakaj DA in zakaj NE?
4. Kdaj največkrat bereš?
5. Zakaj je branje pomembno?
6. Rad berem, ker ...
Ne berem rad, ker ...

6.3.1 Predstavitev rezultatov

1. Branje mi pomeni:

- sprostitev (12 učencev, 27 %),
- dolgčas (1 učenec, 2 %),
- domišljijo (8 učencev, 18 %),
- učenje (8 učencev, 18 %),
- razmišljanje (3 učenci, 7 %),
- igranje (2 učenca, 5 %),
- zabavo (2 učenca, 5 %),
- kadar sem jezna, berem in se umirim (2 učenca, 5 %),
- znanje (3 učenci, 7 %),
- različne zgodbe (2 učenca, 5 %),
- je zanimivo (2 učenca, 5 %).

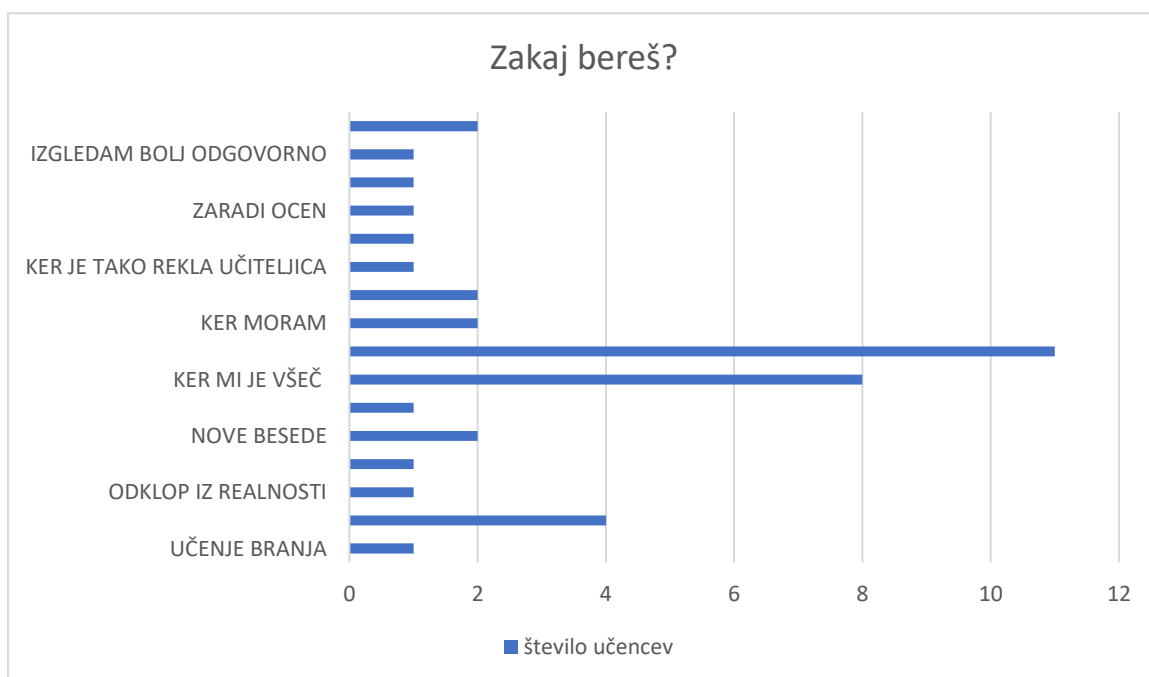
Graf 9: Kaj ti pomeni branje?

Največ učenec je odgovorilo, da jim branje pomeni sprostitev, domišljijo in učenje, da berejo zato, da se naučijo kaj novega.

2. Berem zato:

- da se naučim brati (1 učenec, 2 %),
- da se kaj novega naučim (4 učenci, 9 %),
- zato da lahko odpotujem v svoj namišljeni svet, ki je takšen, kot ga želim jaz (1 učenec, 2 %),

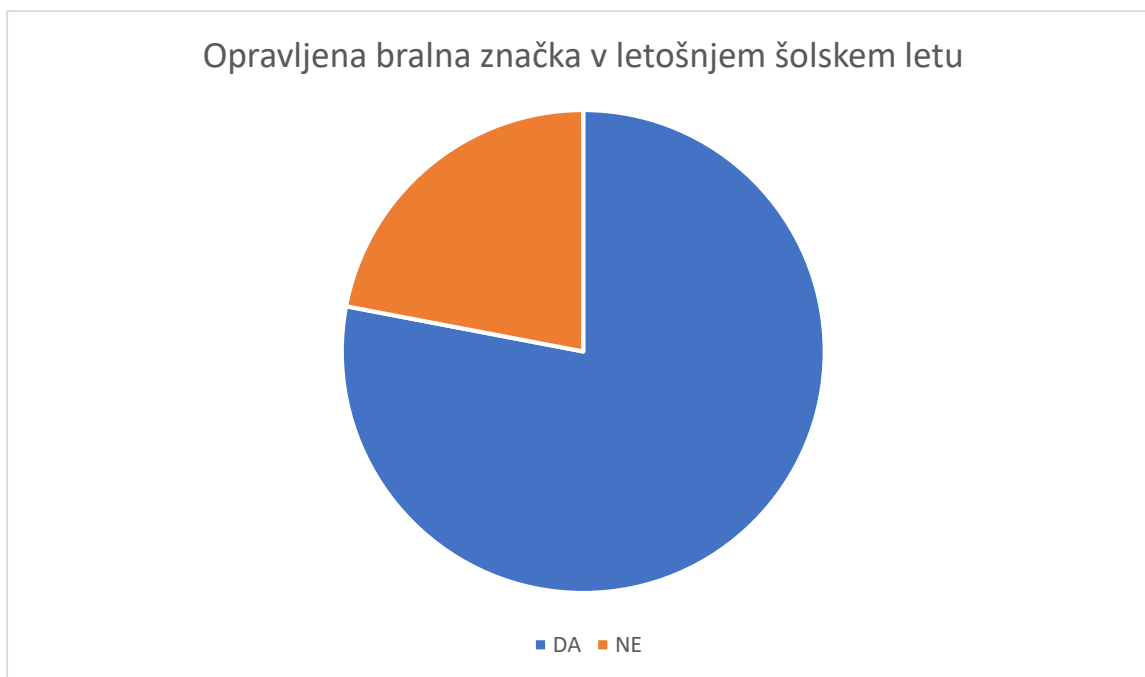
- da se pomirim in sprostim (1 učenec, 2 %),
- da se naučim novih besed (2 učenca, 5 %),
- da bom opravil bralno značko (1 učenec, 2 %),
- ker mi je všeč (8 učencev, 18 %),
- ker mi je zanimivo in zabavno (5 učencev, 11 %),
- da se sprostim (3 učenci, 7 %),
- da mi ni dolgčas (2 učenca, 5 %),
- ker moram (2 učenca, 5 %),
- ker je učiteljica rekla, da moramo brati (1 učenec, 2 %),
- ker me zanima vsebina knjige, da imam boljši besedni zaklad (2 učenca, 5 %),
- ker mi je zanimivo (6 učencev, 13 %),
- ker je poučno (1 učenec, 2 %),
- da bom dobil dobro oceno (1 učenec, 2 %),
- da lažje zaspim (1 učenec, 2 %),
- da izgledam bolj odgovorno (1 učenec, 2 %),
- da mi bo šlo branje lažje (2 učenca, 5 %).

Graf 10: Zakaj bereš?

Učenci so navedli precej različnih razlogov, zakaj berejo. Le 5 učencev je navedlo razlog, ki je vezan na to, da berejo zato, ker morajo ali jim je to naročila odrasla oseba, kar predstavlja 11 % vseh vprašanih.

3. Bralno značko je/bo v letošnjem šolskem letu opravilo 35 učencev (78 %), odgovor NE pa je izbralo deset učencev (22 %). Če ta odstotek primerjam z vprašalnikom bralne značke, se rezultat ujema s prejšnjimi leti. Prvi upad opravljenih bralnih značk je opaziti v 4. razredu osnovne šole. Kot razlog so navedli, da si ne morejo zapomniti vsebine, ki jo preberejo, da jim je pretežko, ker nimajo dovolj časa, ker morajo brati knjige za domače branje.

Graf 11: Opravljen bralna značka v letošnjem šolskem letu

Med razlogi, zakaj bodo opravili bralno značko, so bili najpogostejši odgovori naslednji:

- nagradni izlet v 9. razredu,
- ker rada berem,
- želim se izboljšati v branju,
- želim si opraviti bralno značko vsako leto,
- ker bom dobil priznanje,
- branje je zabavno,
- nagradni izlet s starši,
- ker sem jo opravil tudi lansko leto,
- ker želim biti priden učenec,
- ker mi mami teži,
- ker bom doma dobil nagrado,
- ker verjamem vase,

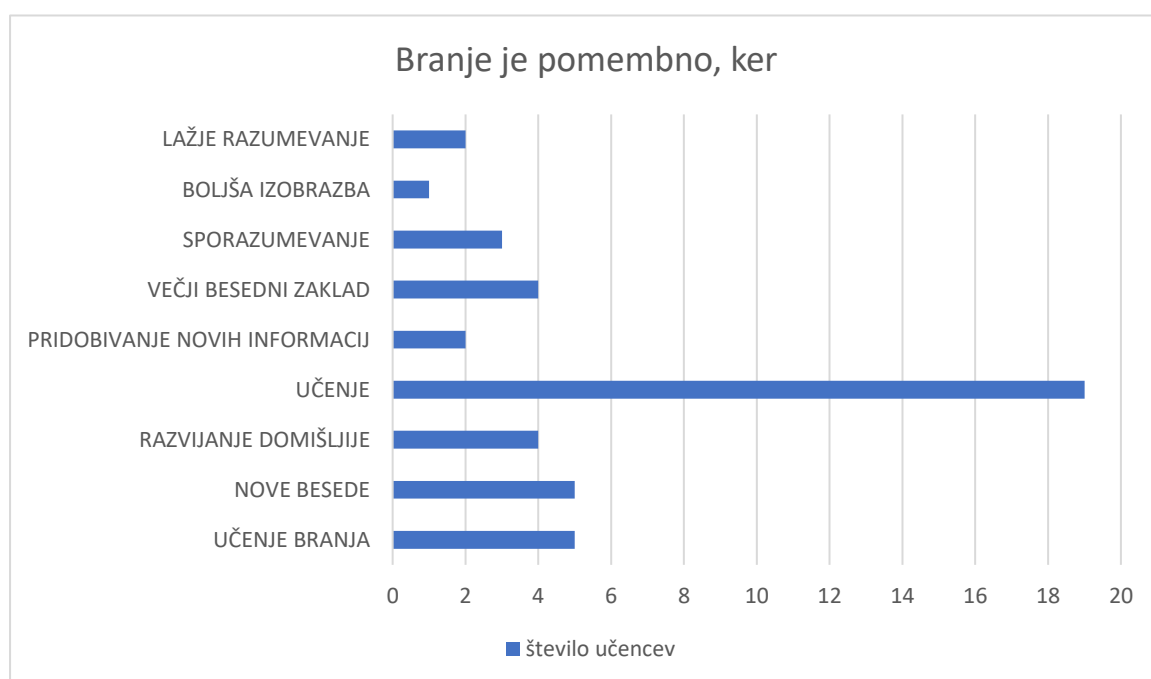
- ker mi je branje v veselje.

Med naštetimi razlogi lahko opazimo razloge, ki so povezani tako z notranjo motivacijo (želja po boljšem branju, veselje do branja, vztrajnost) kot zunanjo (nagradni izlet s starši, nagradni izlet v Benetke, priznanje, želja staršev).

4. Učenci največkrat berejo: zvečer, pred spanjem, kadar jim je dolgčas, v prostem času, ko se vrnejo domov iz šole, poleti, med počitnicami, takrat, ko jim to naročijo starši, popoldan, po dokončani domači nalogi, ko sem sam doma, med vikendom.

5. Branje je pomembno, ker:

- se tako naučiš brati (5 učencev, 11 %),
- da spoznaš nove besede (5 učencev, 11 %),
- za razvijanje domišljije (4 učenci, 9 %),
- se na ta način veliko naučiš (9 učencev, 20 %),
- se na ta način naučim kaj novega (10 učencev, 22 %),
- na ta način najdem pomembne informacije (2 učenca, 5 %),
- da imam večji besedni zaklad (4 učenci, 9 %),
- da lahko govorim (3 učenci, 7 %),
- zaradi boljše izobrazbe (1 učenec, 2 %),
- za lažje razumevanje (2 učenca, 5 %).

Graf 12: Zakaj je branje pomembno?

Večina učencev je odgovorila, da je branje pomembno zaradi tega, ker se na ta način veliko naučiš, da imajo boljši besedni zaklad, da spoznavajo nove besede in da na ta način razvijajo svojo domišljijo.

6. Rada berem, ker so zelo lepe zgodbe.
 - Rad berem stripe, knjige so mi dolgočasne.
 - Rada berem, ker me to sprosti.
 - Rada berem, ker je zabavno.
 - Rad berem, ker so knjige zanimive.
 - Rada berem, ker me to osrečuje.
 - Rad berem, ker se tako nekaj naučim.
 - Rad berem, ker me to umiri, kadar sem jezen.
 - Rada berem, ker mi je všeč.
 - Rada berem, ker me to pomiri.
 - Rad berem, ker se iz knjig veliko naučim.
 - Rad berem, ker mi je to v veselje.
 - Rada berem, ker si želim opraviti bralno značko.
 - Rada berem, ker želim biti ponosna nase.

Nihče izmed anketiranih učencev ni izbral stavka »Ne berem rad, ker...«

6.4 Pisno anketiranje v šestih razredih

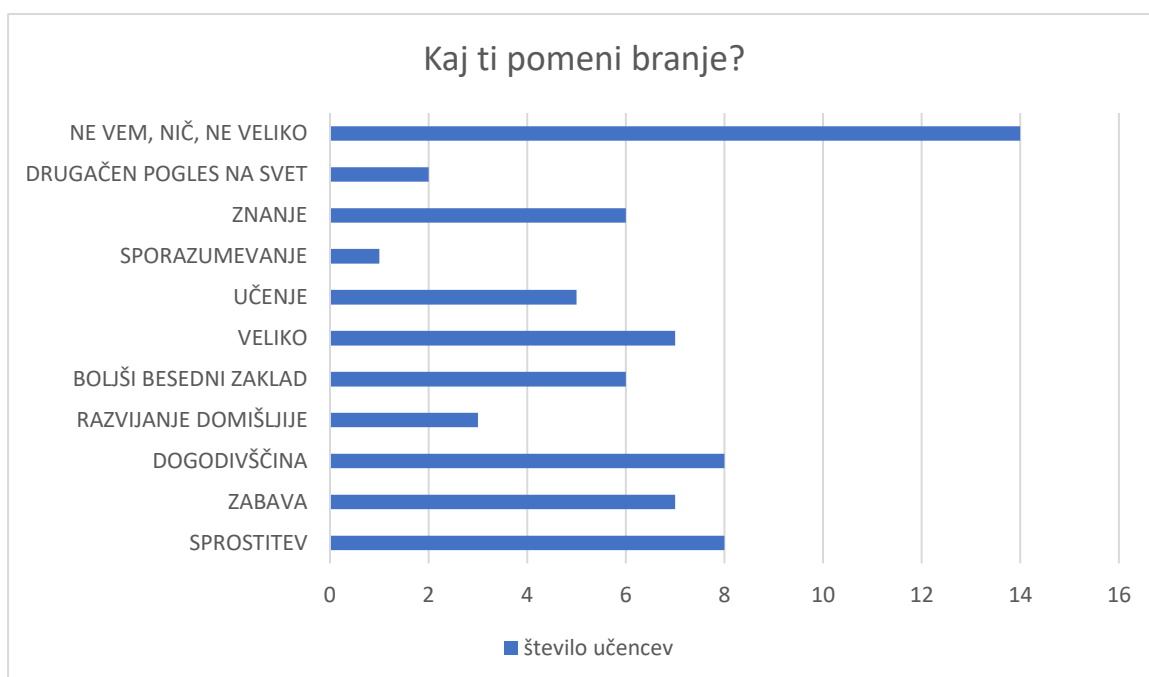
Učenci so izpolnili kratek anketni vprašalnik. Vprašalnik je sestavljen iz vprašanj odrtega tipa, saj sem želela pridobiti čim več različnih odgovorov, razlogov, idej. Izpolnjene vprašalnike sem pregledala, uredila in zbrala odgovore. Pisni anketni vprašalnik vsebuje enaka vprašanja kot tisti v 4.razredu, da bi lahko videla ali učenci v 6.razredu že razmišljajo kako drugače.

6.4.1 Predstavitev rezultatov

1. Kaj ti pomeni branje?

	ŠTEVILO UČENCEV	ŠTEVILO UČENCEV V %
SPROSTITEV	8	12
ZABAVA	7	10
DOGODIVŠČINA	8	12
RAZVIJANJE DOMIŠLIJE	3	4
BOLJŠI BESEDNI ZAKLAD	6	9
UČENJE	5	7

NAČIN SPORAZUMEVANJA	1	2
VELIKO	7	10
PRIDOBIVANJE ZNANJA	6	9
DRUGAČEN POGLED NA SVET	2	4
NE VEM	4	6
NIČ	5	7
NE VELIKO	5	7

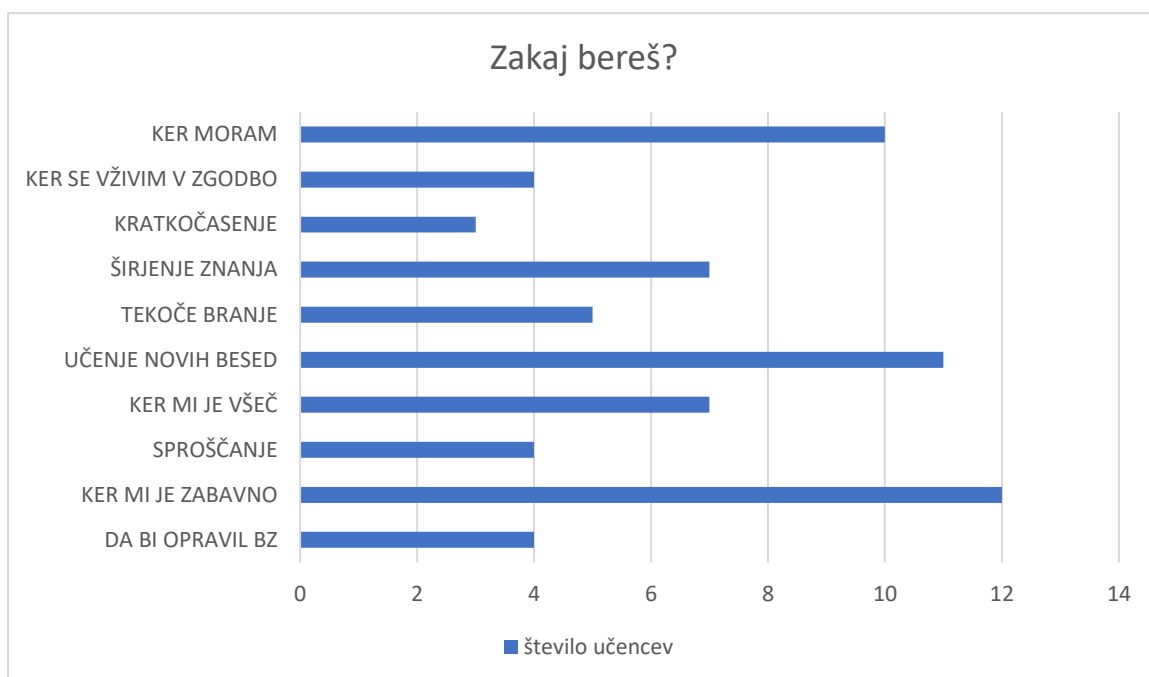
Graf 13: Kaj ti pomeni branje?

Pri odgovorih lahko vidimo, da so večinoma enaki kot pri učencih v 4.razredu (53 učencev – 79%), pojavijo pa se novi, kot so: ne vem, nič in veliko. Takih učencev je kar 14, kar znaša 21 %. na podlagi tega lahko sklepam, da zanimanje za branje v 6. razredu prične upadati in se do konca šolanja še povečuje.

2. Zakaj bereš?

	ŠTEVILO UČENCEV	ŠTEVILO UČENCEV V %
DA BI OPRAVILA BRALNO ZNAČKO	4	7
KER MI JE ZABAVNO	12	18
SPROŠČANJE	4	7
KER MI JE VŠEČ	7	9
UČENJE NOVIH BESED	11	18

DA BOM BRAL BOLJ TEKOČE	5	7
ZARADI ŠIRJENJA ZNANJA	7	9
KER MI JE DOLGČAS, KRAJŠANJE ČASA	3	4
KER SE VŽIVIM V ZGODBO	4	7
KER MORAM	10	15

Graf 14: Zakaj bereš?

Kar 10 učencev je odgovorilo, da berejo zato, ker morajo, kar znaša 15 % vseh anketiranih.

3. Bralno značko je/bo v letošnjem šolskem letu opravilo 44 učencev (66 %), odgovor NE pa je izbralo 23 učencev (34 %). Vidimo lahko, da bo upad opravljenih bralnih značk večji v 6. razredu, kot je bil v 4. razredu. Med razlogi, zakaj učenci bralne značke ne bodo opravili, so: nimam časa zaradi treningov med tednom, ne zapomnim si vsebine knjig, ker mi je nerodno predstaviti knjigo, ker moram brati knjige za domače branje, rajši berem knjigo samo za sebe, ne maram brati, branje mi ni všeč, ker se mi ne da, ker me ne zanima, bolj me skrbijo ocene kot bralna značka.

Graf 15: Opravljena bralna značka v letošnjem šolskem letu

Med razlogi, zakaj bodo/so opravili bralno značko, pa so se največkrat pojavili odgovori:

- ker želim v devetem razredu v Benetke,
- ker sem ponosna na svoj uspeh,
- da dobim ob koncu leta priznanje,
- ker me branje veseli, mi je všeč,
- ker so knjige zanimive,
- ker vem, da je to za mene dobro,
- ker želim,
- ker vem, da je branje koristno,
- ker rad berem,
- ker moram.

Med razlogi lahko ponovno najdemo odgovore, ki so povezani tako z notranjim kot zunanjim motiviranjem. Veliko učencev se zaveda, da je branje pomembno, nekaterim je branje v veselje, spet drugi berejo zato, ker morajo. Ena izmed učenk je zapisala, da ji bralna značka daje motivacijo za branje in hkrati, da je knjiga najmočnejše orožje.

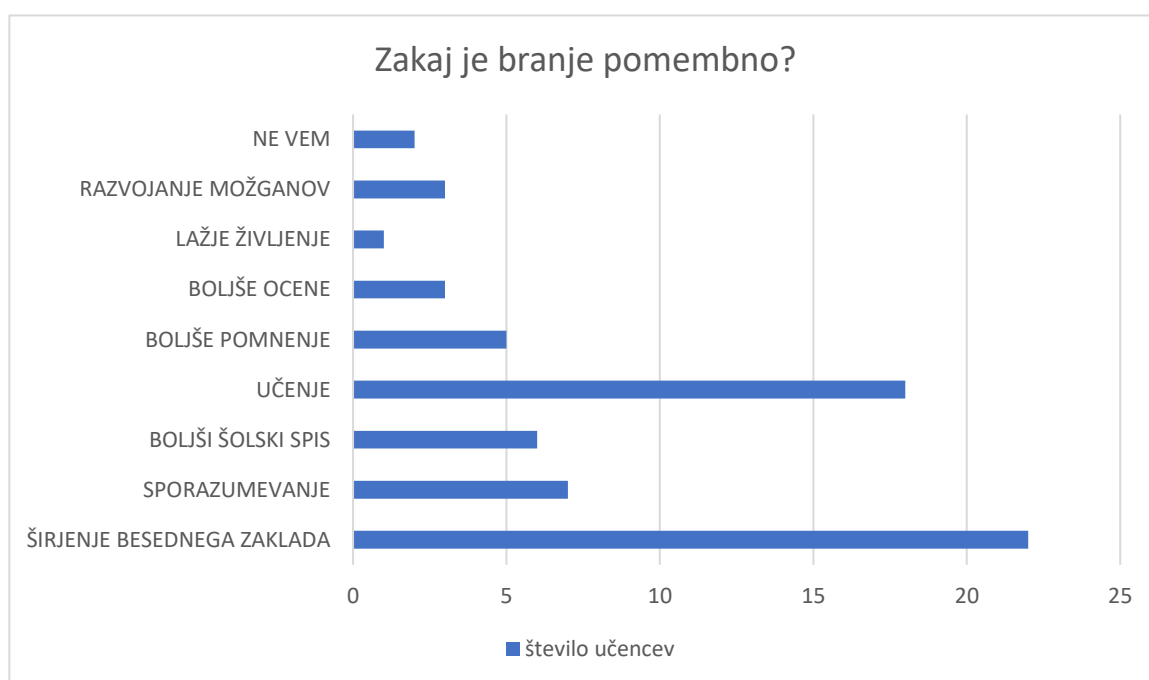
4. Učenci največkrat berejo popoldan, ko pridejo iz šole, zvečer, kadar morajo prebrati knjigo za domače branje, ko jim težijo starši, med vikendi, med odmori v šoli, ko jim je

dolgčas, pred spanjem, v prostem času, kadar morajo, kadar ni ocenjevanja in imajo čas, med počitnicami, ko sem jezen.

8 učencev (12 %) je tu napisalo, da ne berejo, kar 9 učencev (13 %) pa je na vprašanje odgovorilo narobe, in sicer so naštevati, kaj radi berejo in ne kdaj, Sklepam lahko, da so prehitro prebrali vprašanje in spregledali vprašalnico *kdaj* in ne *kaj*.

5. Zakaj je branje pomembno?

	ŠTEVILO UČENCEV	ŠTEVILO UČENCEV V %
ZA ŠIRJENJE BESEDNEGA ZAKLADA	22	33
ZA SPORAZUMEVANJE	7	10
DA BOLJŠE PIŠEM ŠOLSKI SPIS	6	9
DA SE KAJ NOVEGA NAUČIMO	18	28
ZA BOLJŠE POMNENJE	5	7
ZARADI BOLJŠIH OCEN	3	4
ZATO, DA TI BO V ŽIVLJENJU LAŽJE	1	2
Z BRANJEM RAZVIJAMO MOŽGANE	3	4
NE VEM	2	3

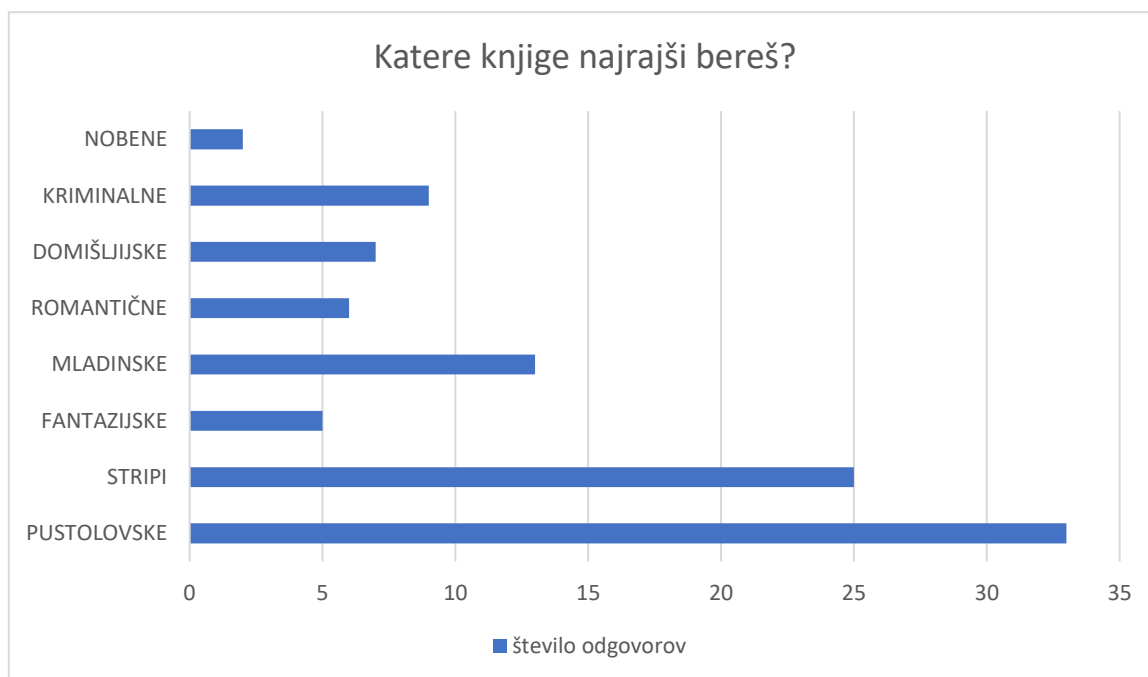
Graf 16: Zakaj je branje pomembno?

40 učencev (61 %) je napisalo, da je branje pomembno zaradi širjenja besednega zaklada in da se naučimo kaj novega, 10 % je napisalo, da beremo zaradi boljšega sporazumevanja in 9 % zato, da pišejo boljše spise v šoli. Ostali odgovori so še zaradi boljšega pomnjenja in boljših

ocen, eden učenec meni, da mu bo zaradi branja v življenju lažje, trije menijo, da si na ta način razvijamo možgane, dva učenca pa sta napisala, da ne vesta. Iz odgovorov, ki sem jih dobila, lahko sklepam, da se učenci zavedajo, da je branje pomembno in zakaj, kar pa še ne pomeni, da vsi radi berejo.

6. Katere knjige najrajši bereš (mladinske, pustolovske, fantazijske, domišljajske, kriminalne, romantične, stripe)?

	ŠTEVILO UČENCEV	ŠTEVILO UČENCEV V %
PUSTOLOVSKE	22	33
STRIPE	17	25
FANTAZIJSKE	3	5
MLADINSKE	9	13
ROMANTIČNE	4	6
DOMIŠLJAJISKE	5	7
KRIMINALNE	6	9
NOBENE	1	2

Graf 17: Katere knjige najrajši bereš?

Med najbolj priljubljenimi zvrstmi so pustolovke knjige, stripi, mladinske, nato sledijo kriminalne, domišljajske, romantične in fantazijske. Pri tej starosti si učenci v knjižnici že sami izbirajo knjige glede na svoj interes. Nekateri se poistovetijo z literarnimi junaki, drugi z zgodbo. Dva učenca sta napisala, da rada bereta kuharske knjige, sklepam lahko, da ju to

zanima in da rada kuhata. Kar četrtnina učencev je izbralo strip. Stríp je verbalno-vizualni medij, sestavlja ga zaporedje sličic, ki se nizajo v pasice, besedilo je v obláčkih. Je medij med slikanico in risanko. Branje stripov je hitrejše in lažje, besedila je manj, zgodbe so kratke. Ilustracije pa pomagajo učencev pri boljši predstavi ob branju.

7. Dopolni poved.

Rad/a berem, ker:

- mi je zanimivo,
- v knjigah dobim veliko znanja,
- mi je zabavno,
- mi branje krajša čas,
- se pri tem sprostim,
- mi je všeč,
- se mi zdi, da se na ta način učim.

Ne berem rad/a, ker:

- se mi ne da,
- sem len,
- se rajši igram zunaj s prijatelji,
- so knjige predolge,
- mi branje vzame veliko časa,
- mi je branje dolgočasno,
- mi branje ni všeč,
- mi knjige niso všeč,
- je naporno.

Če primerjamo pridobljene odgovore z odgovori četrtošolcev, vidimo, da so učenci navedli precej razlogov, zakaj ne berejo radi, medtem, ko četrtošolci tega odgovora sploh niso izbrali. Dobila pa sem tudi kratke in jedrnate ter zgovorne odgovore, zakaj učenci ne berejo radi – kar je tudi odgovor na to, zakaj število opravljenih bralnih značk upada.

7 REZULTATI

Če ob koncu svoje raziskovalne naloge še enkrat povzamem rezultate, ki sem jih pridobila, so sledeči:

- Število opravljenih bralnih značk s starostjo učencev upada.
- Iz vprašalnika zlati bralec/zlata bralka je razvidno, da prvi rahel upad beležimo v 4. razredu, nato v petem. Večji upad opazimo v 6. razredu, ki pa se potem povečuje vse do 9. razreda.
- Iz vprašalnika zlati bralec/zlata bralka je razvidno tudi, da je število bralk večje od števila bralcev.
- V šolskem letu 2020/2021 je viden upad opravljenih bralnih značk že v prvem razredu, kar je zagotovo posledica izvajanja pouka na daljavo v času karantene (epidemija COVID 19). Starši so imeli veliko dela s poučevanjem svojih otrok in jim je za branje zmanjkalo bodisi časa bodisi energije. Spomnimo se tudi na to, da se ti otroci v večini sploh še niso naučili brati.
- V istem šolskem letu pa lahko opazimo rahel porast pri opravljenih bralnih značk v višjih razredih. Tu pa je bila situacija obrnjena, saj so bili učenci doma in so posledično imeli več prostega časa. Ker se niso smeli družiti z vrstniki, so lahko brali.
- Generacija prvošolcev iz leta 2020/2021 je imela nižji odstotek opravljenih bralnih značk tudi v drugem razredu.
- Učenci se zavedajo pomena branja in načeloma radi berejo.
- Učencem branje pomeni sprostitev, razvijanje domišljije in učenje.
- Učenci berejo tudi zato, da se umirijo, kadar so jezni in žalostni.
- Nekateri se že zavedajo globljega pomena, ki ga ima leposlovje, kot je domišljijski svet, kamor se lahko med branjem zatečejo, spoznavanje različnih kultur, navad in običajev, spoznavanje čustev in različnih situacij, v katerih se znajdejo literarni junaki.
- Učenci največkrat berejo med vikendom, zvečer in med počitnicami.
- Zanimanje za leposlovje upade zaradi različnih razlogov: preveč šolske snovi in učenja, prisotnost medijev, uporaba pametnih telefonov in socialna omrežja, zmanjka jim časa, preveč popoldanskih športnih aktivnosti, druženje z vrstniki, slaba izbira literature, predolge in nezanimive knjige, nezanimanje, nemotiviranost, lenoba ...
- Učenci se zavedajo pomembnosti branja, vedo, kaj vse bi pridobili z rednim branjem, kar pa ni zadosten motivator, da bi tudi v resnici brali in segali po dodatnem leposlovju.
- Učenci vedo, da z branjem pridobivajo večji besedni zaklad, da si bogatijo besedišče, kar je pomembno tudi pri pisanju šolskih spisov in pridobivanju boljših ocen.
- Učenci povezujejo branje z učenjem in pridobivanjem novega znanja.
- Med razlogi, zakaj se učenci odločijo za bralno značko lahko opazimo tako notranje kot zunanje motivatorje.
- Ker je na naši šoli že dolgoletna praksa, da zlate bralce in bralke peljemo na nagradni izlet v Benetke, je to tudi eden izmed navedenih razlogov, zakaj učenci vztrajajo pri bralni znački.
- V 4. razredu ni nihče od učencev odgovoril, da ne bere rad, medtem ko je bilo takih učencev v 6. razredu 9, kar predstavlja 13 % učencev.

- Razlogi, zakaj učenci ne berejo radi, so: ker se jim ne da, ker so leni, ker se rajši igrajo zunaj s prijatelji, ker so knjige predolge, ker jim branje vzame preveč časa, ker jim je branje dolgočasno, ker jim branje ni všeč, ker so knjige nezanimive in ker je branje naporno.
- V 6. razredu je kar 21 % učencev odgovorilo, da jim branje ne pomeni nič oziroma da jim ne pomeni veliko. Iz tega je razvidno, da prične zanimanje za branje upadati ravno v 6. razredu.
- Med razlogi, zakaj ne bodo opravljali bralne značke, so: pomanjkanje časa zaradi popoldanskih treningov, prezahtevna vsebina knjig, treme pred predstavitvijo prebranega, domače branje, branje mi ni všeč, branje me ne zanima, več ocenjevanja in skrb za ocene, lenoba.
- Učenci radi posegajo po pustolovskih knjigah in stripih, pa tudi po mladinskih in kriminalnih knjigah.
- Kar četrtnina vseh učencev je izbrala strip kot najljubše branje.
- Bralna značka je najštevilčnejša obšolska dejavnost v slovenskih osnovnih šolah.
- Zelo pomembno nalogo pri opravljanju bralne značke v osnovni šoli ima prav mentor.
- Pozitivno bralno okolje doma in branje staršev v predšolski dobi ter zgodnji šolski dobi sta prav tako pomembna dejavnika pri razvijanju bralnih sposobnosti in uspešnosti otrok.
- Prava izbira zanimivih knjig učence pritegne k branju.

8 ZAKLJUČEK

Branje je pomembno. Branje pozitivno vpliva na naš čustven in telesni razvoj. Beremo zato, ker pri tem uživamo. Beremo zato, ker iščemo določene informacije. Beremo zato, da se lahko umaknemo iz realnosti. Beremo zato, ker si to želimo. Beremo iz različnih razlogov.

Spodbujanje branje je pomembna naloga tako staršev kot učiteljev. Otrok, ki ne prihaja iz vzpodbudnega bralnega okolja doma, bo težje postal bralec za vse življenje. Boljši bralci so večinoma tudi bolj uspešni učenci.

Bralna značka je le eden izmed pokazateljev v osnovni šoli, s katerim lahko merimo, koliko uspešnih bralcev imamo v šoli. Srečala pa sem tudi že učence, ki so veliko brali in so radi brali, posegali so celo po knjigah, ki so bile zahtevnejše, niso pa opravljali bralne značke z izgovorom, da se jim ne da.

V času mojega raziskovanja so se odprla tudi nova vprašanja in ideje za nadaljnje raziskovanje. Zanima me namreč, kako tesno sta povezana domače okolje in branje ter branje in šola. Ali so učenci iz bralnega okolja res uspešnejši v šoli? V kolikšni meri smo starši odgovorni za otrokov

razvoj bralnih sposobnosti in kasneje za razvoj bralnih navad ter ljubezni do knjig? Zanima me tudi, zakaj pri vstopu v najstniška leta zanimanje za branje upade, zakaj se učencem ne da več brati.

Kot učitelji in starši moramo sprejeti tudi dejstvo, da branje ne predstavlja užitka vsem. Kot mama trem otrokom, sem pri vsakem posebej dosegla drugačen cilj. Kljub mojemu trudu težko rečem, da bodo vsi trije bralci celo življenje. V prostem času še vedno rada primem v roke knjigo in se vživim vanjo ter se izgubim v literarnem svetu. Tako starši kot učitelji učimo z zgledom na vsakem koraku. Kot učiteljica pa se bom še vedno trudila približati branje svojim učencem in jih spodbujala pri tem, dokler bo to v moji moči. Ni lepšega občutka, kot je ta, ko se učenec vrne v razred iz knjižnice, s knjigo v roki, o kateri smo se pogovarjali ali sem jo omenila. Z nasmejanim obrazom mi jo pokaže in je vesel, da jo bo lahko prebral.

V razredu imamo razredni učitelji veliko moč in možnosti, kako približati branje otrokom. Sama se poslužujem kar nekaj metod, kot so: dnevno jutranje branje zgodbe v nadaljevanjih, bralne urice v razredu, kjer učenci prinesejo knjige od doma, različni pristopi pri obravnavi novih besedil v berilu, različne možnosti predstavitve tako domačega branja kot knjig za bralno značko, dramatizacije, bralni večer v razredu in spanje v šoli, spodbujanje učencev ter podobno.

Na konferenci učiteljic in učiteljev razrednega pouka z naslovom Bralna pismenost na razredni stopnji (19. 3. 2024, Laško) so predstavili zanimive nasvete otrok odraslim na vprašanje Kako lahko odrasli pomagamo otroku, da bi rad bral?

- Daš mu čokolado s karamelo. Jaz bi potem prebral 500 knjig.
- Najdeš knjigo, ki je res napeta in mu prebereš uvod. Potem pa upaš, da ga bo pritegnilo. Sem preizkusil na bratcu. Včasih deluje, včasih pa ne.
- Sediš in čakaš, da ga prime.
- V hiši skriješ vse naprave. Ko mu je dolgčas, mu ponudiš knjigo. Sigurno jo bo vzel.
- Treba je najti pravo knjigo. Ni vsaka dobra za vsakega.
- Nekako mu je treba razložiti, da bo bolj pameten in da bo dobil več petk, če bo bral.
- Da ga prepričaš, da naj vsaj poskusi brati, ker veš, da če je fajn knjiga, potem ima veliko možnosti, da jo bo prebral do konca.
- Nekaj časa mu bereš ti, potem mu daš lažje knjige, stripe, potem ga bo pa že pritegnilo.
- Zapreš ga v knjižnico za eno uro in bo sigurno vzel kakšno knjigo.
- Če ti starši večkrat berejo, potem veš, kako fajn so knjige.
- Če noče knjige, ima pa rad telefon, mu mogoče najdeš knjigo na telefonu.

Iz teh odgovorov lahko ponovno razberemo, da otroci vedo, kako zelo pomembno je branje, da imajo radi, če jim starši berejo in da je za branje pomembna prava knjiga, knjiga, ki je zanimiva in jih pritegne.

Branje je torej izjemno pomembno tako za otroke kot za odrasle. Branje zmanjšuje stres, zato se ob branju počutimo bolj sproščeno. Bogati besedni zaklad, krepi domišljijo, izboljšuje koncentracijo oziroma zbranost in izboljšuje spomin. Z branjem usvajamo nova znanja in tako postajamo bolj razgledani. Knjige so prave zakladnice modrosti, lahko so naše prijateljice, predvsem pa so tudi zabavne!

Naj zaključim raziskovalno nalogo z mislijo neznanega avtorja: »Kdor ne bere, ne živi.«

9 VIRI IN LITERATURA

1. Arih, N. (2021). Diplomsko delo: Koliko, kaj, kako in zakaj berejo mladi? Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.
2. Brezigar, M. (2011). Diplomsko delo: Pomen branja in spodbujanje bralne motivacije. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
3. Cain, K. (2010). *Reading development and difficulties*. John Wiley & Sons.
4. Dobaj, I. (2021). Magistrsko delo: Izbira knjig za bralno značko: primer za četrti razred. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta.
5. Doupona, M. (2011). Ali desetletniki v Sloveniji berejo bolje ali slabše od vrstnikov v Evropi? Šolsko polje, Revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanje, Letnik XXV, Številka 3-4, 2014.
6. Doupona Horvat, M. (2012) Bralna pismenost četrtošolcev v Sloveniji in po svetu. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
7. Fekonja, R. (2004). Branje in pismenost: vloga šolske knjižnice pri spodbujanju branja. M. Ambrožič in drugi (ur.): Šolske knjižnice včeraj, danes, jutri. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 132–139.
8. Furedi, F. (2017). Moč branja: Od Sokrata do Twitterja. Ljubljana: UMco.
9. Gerbec L. (2022). Magistrsko delo: Spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture fantov v osnovni šoli. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.
10. Gomboc, M. (2010). Diplomsko delo: Bralni interesi učencev v osnovni šoli. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
11. Grah, T. (2013). Bralna motivacija pri osnovnošolcih. Didaktika, 6–8.
12. Grosman, M. (2001). Otrokova bralna uspešnost se začne doma. Za starše: priloga revij Ciciban in Cicido, september.
13. Haramija, D. (2022). Branje mladinskih leposlovno – informativnih knjig pri različnih predmetih v osnovni šoli. *Jezik in Slovtvo*, 6 7(1-2), 49-62.
14. Haramija, D. (2017). V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta.

15. Haramija, D. in Batič, J. (2020). Razumevanje koncepta bralnega gradiva. V D. Haramija (ur.), Gradniki bralne pismenosti: Teoretična izhodišča. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
16. Haramija, D. (2020). Spodbujanje družinskega branja v otrokovem predšolskem obdobju: Predšolska bralna značka. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
17. Hromin, P. (2007). Diplomsko delo: Bralna kompetenca učencev v osnovni šoli. Maribor: Filozofska fakulteta.
18. Jamnik, T. (2000). S knjigo v svet. V I. Saksida (ur.), Bralna značka v tretjem tisočletju; zbornik ob 40-letnici bralne značke (str. 77-85). Ljubljana: Rokus.
19. Kavčič, S. (2012). Diplomsko delo: Bralna motivacija pri pouku v šoli. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
20. Kopasić, M., Jurkovič, M. (2022). Planet radovednih pet: Samostojni delovni zvezek za matematiko v 4. razredu, 2. del. Ljubljana: Založba Rokus Klett, d.o.o.
21. Kordigel Aberšek, M. (1992). Branje ali branje. *Jezik in slovstvo*, 3(37). Dostopno na spletni strani: https://www.jezikinslovstvo.com/ff_arhiv/lat1/037/34c04.htm
22. Koser, M. (2010). Diplomsko delo: Bralna motivacija v osnovni šoli. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
23. Kovač, M. (2020). Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih. Ljubljana: Mladinska knjiga.
24. Krakar Vogel, B. (2016). Oblike kurikularnega branja literature. *Otrok in knjiga*. Stran 5-8.
25. Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
26. Kvas, P. (2019). Magistrsko delo: Spodbujanje branja slikanic. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
27. Letonja, B. (2017). Magistrsko delo: Gibanje za spodbujanje branja: Bralna značka in njenih 55 let delovanja. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
28. Muršec, J. in Skamlec, Z. (2020). Raziskovalna naloga: Branje knjig v osnovni šoli. Maribor: Osnovna šola Janka Padežnika Maribor.
29. Pečjak, S. (2009). Bralna motivacija učencev in dejavnosti učitelja pri pouku. Pedagoška obzorja.
30. Pečjak, S. (2010). Psihološki vidik bralne pismenosti: Od teorije k praksi. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
31. Pečjak, S, Bucik, N., Gradišar, A., Pekljaj, C. (2006). Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje. Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo.
32. Pečjak, V. (1991). Hitro in uspešno branje. Ljubljana. Samozaložba.
33. Pennac, D. (1996). Čudežno potovanje. Knjiga o branju. Izdala Julija Pergar, Ljubljana.
34. Rejc, B. (2017). Magistrsko delo: Razvijanje bralne pismenosti z bralno značko. Univerza v Ljubljani: Pedagoška fakulteta.
35. Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1994. Ljubljana: DZS.
36. Smith, L. (2021). To je knjiga. Gorenja vas: Založba Modrijan d.o.o.
37. Škrilec Čergič, S. (2002). Diplomsko delo: Uporabnost sodobnih gradiv za pouk književnosti v osnovni šoli. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.
38. Užmah Jupiter M. (2021). Magistrsko delo: Je branje v šoli še vrednota na sebi? Študija primera osnovne šole. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.

39. Vintar, A. (2009). Diplomsko delo: Branje in bralna motivacija v osnovni šoli. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
40. Vnuk, P. (2011). Magistrsko delo: Motivacijski postopki pri obravnavi pravljice V osnovni šoli. Univerza v Mariboru: Filozofska fakulteta.
41. Vogrinec, S. (2021). Branje in bralni nahrbtnik. Vzgoja, letnik XXIII/3, številka 91, str. 33-34.
42. Wolf, M. (2020). Bralec, vrni se domov: Beroči možgani v digitalnem svetu. Ljubljana: Cankarjeva založba.
43. Zapiski splošne književnosti (2012/2013). Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta.
44. Zakaj je branje z otroki tako pomembno? (2024). Zloženska knjižnica Ivana Potrča Ptuj.

Spletni viri

[60 let Bralne značke | MLADINA.si](#)

[Bralna značka - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#)

[VSE-KAR-BI-RADI-VEDELI-O-BRALNI-ZNACKI-V-OS.pdf \(bralnaznacka.si\)](#)

[Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS \(bralnaznacka.si\)](#)

[Branje - kaj sploh je in kako poteka razvoj branja - Center Motus \(center-motus.si\)](#)

[Zakaj sploh brati? | Mladinska knjiga \(mladinska-knjiga.si\)](#)

[Misli o branju - Družinska pismenost](#)

[Bralna motivacija - kako naj ga prepričam, da bo bral? | Center Motus \(center-motus.si\)](#)

[Termania - Bibliotekarski terminološki slovar - elektronski medij](#)

[Bralna pismenost gradniki.pdf \(zrss.si\)](#)

[Prvi • Studio ob 17.00 • Zakaj se bralna pismenost slabša in kaj to sporoča o naši družbi \(rtvslo.si\)](#)

[Slovenščina na enem mestu - Zavod RS za šolstvo \(zrss.si\)](#)

[Strip - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#)

[OS Drzavno Knjizevnost Branje knjig v osnovni soli.pdf \(padeznik-mojasola.si\)](#)

[10007850_189989996_20201111.pdf \(bath.ac.uk\)](#)

[Konferenca učiteljic in učiteljev razrednega pouka - Zavod RS za šolstvo \(zrss.si\)](#)

[ChatGPT \(openai.com\)](#)

[Otroci, ki berejo, so v prednosti - Delo](#)

[Otrok in knjiga - Slovenec](#)

[Knjige in otroci – OTROCI.SI](#)

10 SEZNAM SLIK IN GRAFOV

Slika 1: Notranja in zunanja motivacija (Pečjak, Bucik, Gradišar in Peklaj, 2006: 10)

Slika 2: Uradni znak bralne značke v Sloveniji. Vir: [Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS \(bralnaznacka.si\)](http://društvo.bralna.znacka.slovenije-zpms.com)

Slika 3: možganska nevihta

Slika 4: fotografija poročila o opravljeni bralni znački v šolskem letu 1999/2000 (arhiv OŠ Ig)

Graf 1: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2016/2017

Graf 2: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2017/2018

Graf 3: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2018/2019

Graf 4: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2019/2020

Graf 5: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2020/2021

Graf 6: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2021/2022

Graf 7: Število bralcev v odstotkih za šolsko leto 2022/2023

Graf 8: Število opravljenih bralnih značk v odstotkih po spolu

Graf 9: Kaj ti pomeni branje?

Graf 10: Zakaj bereš?

Graf 11: Opravljena bralna značka v letošnjem šolskem letu

Graf 12: Zakaj je branje pomembno?

Graf 13: Kaj ti pomeni branje?

Graf 14: Zakaj bereš?

Graf 15: Opravljena bralna značka v letošnjem šolskem letu

Graf 16: Zakaj je branje pomembno?

Graf 17: Katere knjige najrajši bereš?

11 PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni učenci in učenke!

Sem Katarina Vinšek, učiteljica razrednega pouka na osnovni šoli Ig in pripravljam raziskovalno nalogo z naslovom Zakaj število opravljenih bralnih značk v osnovni šoli upada s starostjo učencev?. Namen naloge je ugotoviti, zakaj se vedno manj učencev odloča za bralno značko, zakaj in kaj berete in vaše mnenje o branju. Vaše sodelovanje je za raziskavo pomembno, saj lahko le z vašimi odgovori dobim prave podatke.

Anketa je anonimna, za izpolnjevanje pa boste potrebovali približno 10 minut časa. Zbrani podatki bodo obravnavani strogo zaupno in analizirani na splošno. Uporabljeni bodo izključno za pripravo te raziskovalne naloge.

Za vaše sodelovanje se vam prijazno zahvaljujem.

Katarina Vinšek

SPOL: m ž (obkroži)

1. Kaj ti pomeni branje?

2. Zakaj bereš?

3. Ali si/boš v letošnjem letu opravil bralno značko? DA/NE (obkroži)

Zakaj DA in zakaj NE?

4. Kdaj največkrat bereš?

5. Zakaj je branje pomembno?

6. Katere knjige najrajši bereš (mladinske, pustolovske, fantastične, domišljajske, kriminalne, romantične, stripe,...)

7. Izberi poved, ki velja zate in jo dokončaj.

Rad berem, ker _____

_____.

Ne berem rad, ker _____

_____.